

Eerlijke economie

DIFFERENTIATIE 5^e LEERJAAR / GROEP 7

3 - 22

Arm of rijk?	3
Inleiding	3
1. Er was eens... heel lang geleden...	4 - 5
2. De eerste vormen van geld	6 - 9
2.1. Waarom was er geld nodig?	6
2.2. Wie vond het geld uit?	7 - 9
3. Hoe ontstonden banken?	10
4. Centen en procenten...	10 - 17
4.1 Procenten? Waarom?	10 - 13
4.2 Brengt je spaargeld nog wat op?	14
4.3 Bereken het percent van een hoeveelheid	15
4.4 Breuken en procenten, procenten en breuken	16
4.5 In de economie wordt er ook heel vaak met procenten gewerkt.	17
5. Munt uit iets slaan	18 - 19
6. Mélanie et Florian	20 - 22

DIFFERENTIATIE 6e LEERJAAR / GROEP 8

23 - 40

Inleiding	23
1. Ken je munttaal?	23 - 24
2. Bouw je keurige zinnen met de volgende woorden?	25
3. Maakt geld altijd gelukkig?	25 - 27
4. Goederen en diensten	27 - 29
5. Produceren	29 - 30

6. Het spel van vraag en aanbod	30 - 32
7. Lage lonen	33
8. Olie ...of voedingsmiddelen?	34 - 35
9. Hoeveel percent fruit bevat een pot jam?	36 - 37
10. Je crève de faim!	38 - 40

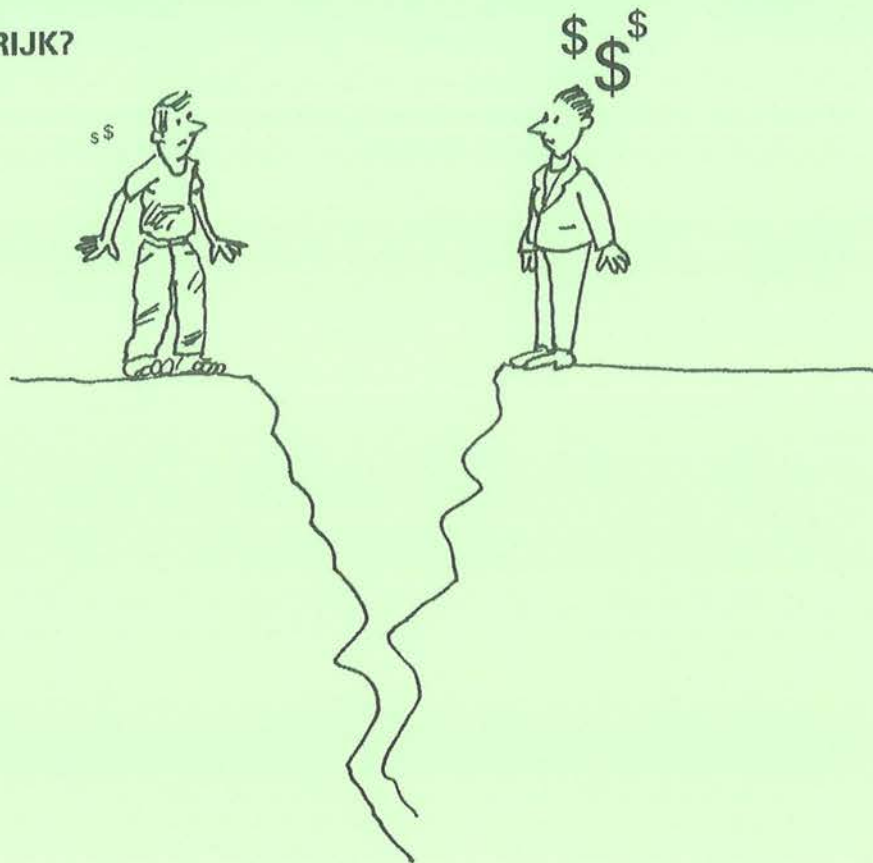
KANGOEROE 5e- 6e LEERJAAR / GROEP 7-8 41 - 73

Inleiding	41
1. Alles wordt steeds maar duurder...	41 - 44
2. Geld betekent koopkracht. Soms.	45 - 46
3. Procenten afronden	46 - 47
4. Typisch economische woorden	48
5. De armoederisicogrens	49 - 52
5.1. In België	49
5.2. In Nederland	50
5.3. De Wereldbank	51 - 52
6. Is arm zijn duur?	53 - 54
7. Kloof tussen arm en rijk	55
8. Arm zijn in een ontwikkelingsland	56
9. Helpende handen	57
10. Mucho dinero?	58 - 59
11. Het huis van een rijke Romein uit de klassieke oudheid	60 - 61
12. Opbrengsten en kosten	61 - 62
13. Van welk geheel, van welke hoeveelheid is het percent genomen?	63 - 65
14. Oxfam-Wereldwinkel, Fair Trade, Eerlijke handel	65 - 70
14.1 Max Havelaar, een keurmerk voor Fair Trade	65 - 67
14.2 Oxfam-Wereldwinkels, winkels vol eerlijke handel.	67
14.3 Je partner in het cacao café	67
14.4 Eerlijke handel betekent ook	68
14.5 Je partner aan de koffietafel	68 - 69
14.6 Chips uit het regenwoud	69
14.7 Le travail des enfants	70
15. Syntheseoefening 'Mens en levensonderhoud'	71
16. Begrippenlijst	72 - 73

EXTRA 5e- 6e LEERJAAR / GROEP 7-8 75 - 81

EERLIJKE ECONOMIE: DIFFERENTIATIE 5^e LEERJAAR / GROEP 7

ARM OF RIJK?

Armoede moet de wereld uit! Vertegenwoordigers van 191 landen hebben een akkoord ondertekend waarin ze beloven om tegen 2015 de armoede met 50 % te verminderen.

INLEIDING

Heb jij ooit al eens een ijsje gekocht? Ja, natuurlijk. Wat een gekke vraag!

Herinner jij je nog dat je kon kiezen tussen verschillende soorten en smaken? Misschien vond je het zelfs heel moeilijk om een keuze te maken. Dat is de schuld van de verkoper natuurlijk.

Die vindt het ontzettend leuk om zoveel mogelijk smaken aan te bieden, zodat de mensen verleid worden om zoveel mogelijk ijs te kopen.

De verkoper wil veel geld verdienen. Daarom levert hij zoveel inspanningen.

Een inkomen hebben is een belangrijke reden waarom mensen werken. Met dat inkomen kunnen mensen kopen wat ze nodig hebben, ook ijsjes!

**Kiezen, kopen en verkopen, geld verdienen en dat weer uitgeven
zijn heel belangrijk in de economie**

1. ER WAS EENS... HEEL LANG GELEDEN...

Ongeveer 2,5 miljoen jaar geleden verschenen de eerste mensen. Weet je hoeveel geld ze hadden? Geen cent. Geld bestond toen nog niet. Die mensen hadden ook geen geld nodig, want er was geen enkele winkel om het uit te geven.

Die mensen gingen niet naar de bakker, de slager, de groenteboer of de supermarkt. Nee, in de natuur vonden ze wat ze nodig hadden. Ze leefden van de jacht. En ze aten ook granen, vruchten en wortels. Toen er niets meer te eten viel, trokken ze verder naar een andere streek.

Ze waren zwervers, nomaden.

Op een dag vonden een aantal van die mensen een leuke plek. Enthousiast bouwden ze er hutten van takken en bladeren. Ze wilden er blijven wonen. Maar... dan hadden ze ook voedsel nodig. Dat was het eeuwige probleem!

Wat een geluk dat ze heel toevallig een oplossing vonden. Ze ontdekten dat ze zelf planten konden laten groeien als ze zadjes op de grond uitstrooiden in plaats van ze allemaal op te eten. Zo hadden ze jaar na jaar opnieuw voedsel.

Ze leerden ook dat dieren nuttig waren om zware lasten te dragen. En dat er dieren waren die hen melk gaven. Soms was er zelfs te veel melk! En ze hadden natuurlijk geen koelkast...

Toen kwam Baba, een prehistorische man, op het idee om melk te gaan ruilen voor een van die stevige potten die Bobo, een andere man, maakte van klei uit de rivier. Bobo was blij. Verse melk was voor hem een luxe. En hij had toch potten bij de vleet.

Bobo wilde nog meer potten geven, maar dan moest Baba in ruil eerst de hut van Bobo steviger maken. Baba was heel handig en kon ontzettend goed hutten bouwen. Dat hadden de andere mensen ook gemerkt. Na een poosje had iedereen in het primitieve dorp een stevige hut. En Baba had potten, dierenhuiden, mooie stenen uit de rivier, zaden en vlees.

1. Waar haalde Baba die potten, dierenhuiden, stenen, zaden en dat vlees vandaan?

Hij had die goederen gekregen in ruil van het bouwen en het versterken van de hutten.

2. In de volgende tekst zijn enkele woorden weggelaten.

Kies uit en vul in:

ruilhandel – nomaden – landbouw – prehistorie – overleven

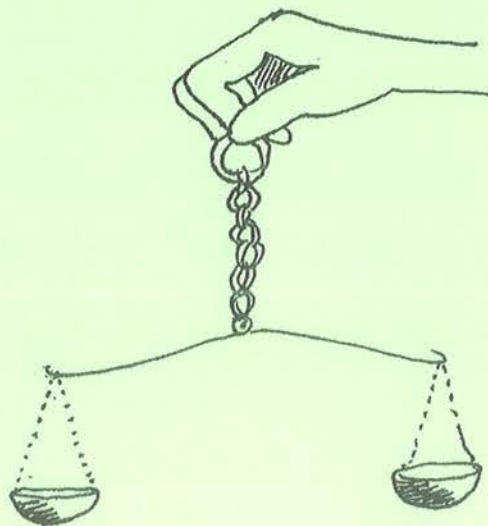
De ...prehistorie..... behandelt dat deel van onze geschiedenis waarover geen geschreven bronnen bestaan.

Kleine groepen mensen van 20 tot 50 personen trokken rond als ...nomaden..... op zoek naar voedsel. Hun hele leven stond in het teken van ...overleven.....

Later bleven ze op dezelfde plaats wonen en kweekten dieren en planten. Dat was een primitieve vorm van ...landbouw.....

Dankzij ...ruilhandel..... had iedereen in het prehistorische dorp wat hij nodig had.

Betalen hoefde niet. Dat kon ook niet, want er bestond nog steeds geen geld.

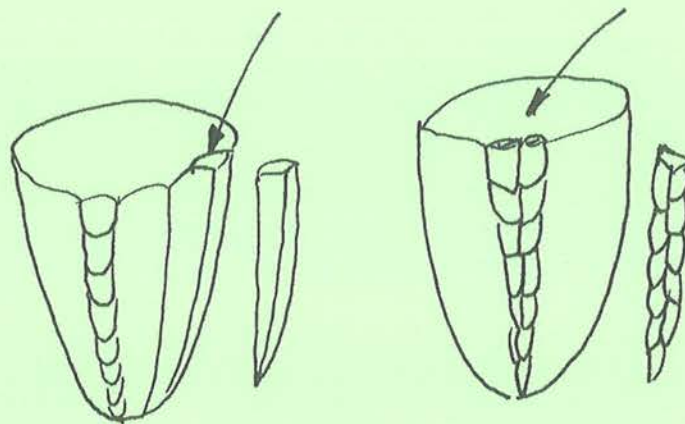
2. DE EERSTE VORMEN VAN GELD

2.1. Waarom was er geld nodig?

Al heel snel ondervonden de mensen dat ruilen niet altijd gemakkelijk was. Niet iedereen hechtte dezelfde waarde aan de goederen die ze wilden ruilen. Er werd ruzie gemaakt. En al vlug zagen de mensen in dat ze een echt betaalmiddel nodig hadden. Een vorm van geld dus.

Waardevolle betaalmiddelen moesten dingen zijn die je niet zomaar ergens kon oprapen, maar dingen die zeldzaam waren. Vuurstenen bijvoorbeeld.

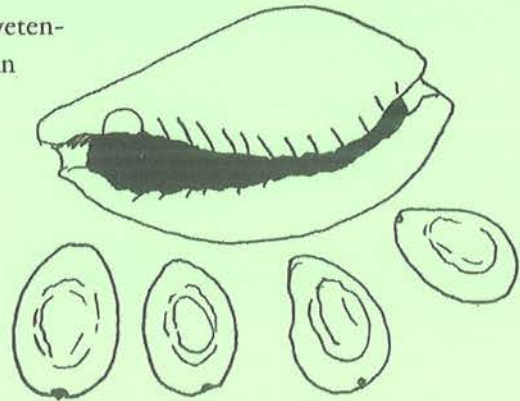
Hoe het allemaal verder verliep, lees je hieronder. Alleen is de auteur ontzettend verstrooid geweest. Hij heeft de zinnen in een foutieve volgorde geplaatst.

Kun jij de zinnen nummeren in de juiste volgorde? De eerste zin krijgt nummer 1.

- ..4.. Toen kwam iemand op het schitterende idee om het goud en het zilver te wegen.
- ..2.. Ze betaalden met brokjes goud en zilver.
- ..7.. Oneerlijke mensen speelden vals en hielden stiekem hun vinger op de weegschaal.
- ..1.. Zodra mensen metalen leerden kennen, gingen ze die als betaalmiddel gebruiken.
- ..5.. Daarom hadden de handelaars een weegschaaltje bij zich.
- ..8.. Nog anderen probeerden brokjes lood voor zilver te laten doorgaan.
- ..6.. Er werd dikwijls ruzie gemaakt over welke weegschaal ze zouden gebruiken om de brokjes te wegen.
- ..3.. Daar kwam ook herrie van, want hoe groot moest een brokje zijn?

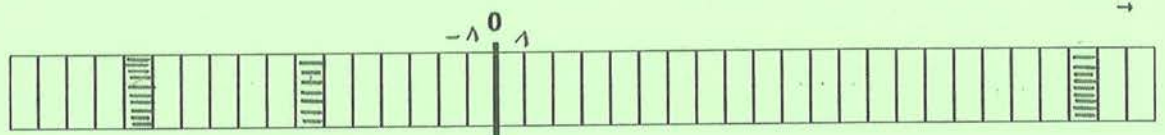
2.2. Wie vond het geld uit?

Dat zullen we waarschijnlijk nooit weten. Veel wetenschappers denken dat de kaurischelp, de schelp van de porseleinslak, de allereerste vorm van geld was. De oudste sporen ervan dateren uit de dertiende eeuw voor Christus. Deze schelp is trouwens het meeste verspreide en langst gebruikte betaalmiddel geweest.

Kleur op de onderstaande tijdsband het vakje van de dertiende eeuw voor Christus en ook de eeuw waarin we nu leven.

Afspraak: elke vakje stelt een eeuw voor.

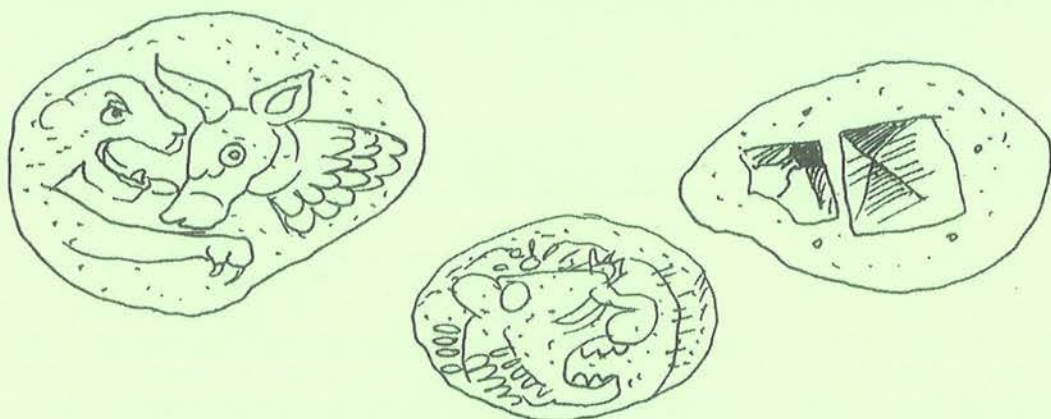
De Lydiërs, een volk uit Klein-Azië, maakten de eerste echte munten.

Al ooit gehoord van Lydië? Dat was lang geleden een koninkrijk dat in het westen lag van wat we nu Turkije noemen. Het grensde aan het toen nog Griekse Efeze. Aan de westkust van Turkije kun je nu trouwens nog ruïnes van Efeze zien.

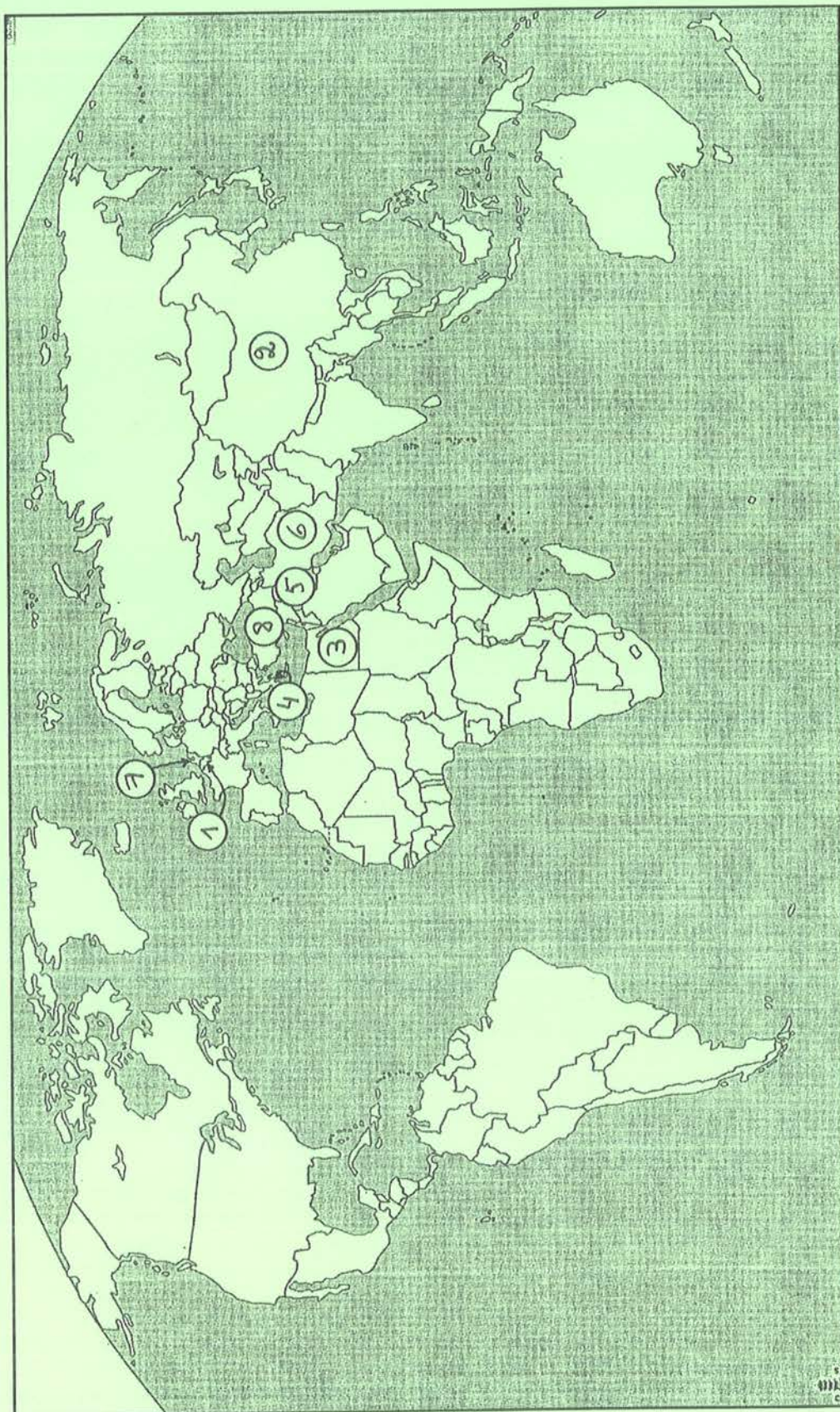
In 1904 en 1905 zijn bij opgravingen in de Artemistempel van Efeze de oudste munten van Lydië gevonden. Volgens archeologen dateren ze van 625 voor Christus.

Duid op de vorige tijdsband het vakje van de eeuw aan waarin het jaar 625 voor Christus valt.

De eerste munten waren ronde schijfjes, meestal van goud. De Lydiërs zetten er een stempel op om te laten zien dat het schijfje het juiste gewicht had en van zuiver goud gemaakt was.

Schrijf de cijfers op de juiste plaats op onderstaande kaart. België krijgt 1, China 2, Egypte 3, Griekenland 4, Irak 5, Iran 6, Nederland 7 en Turkije 8. Gebruik je atlas!

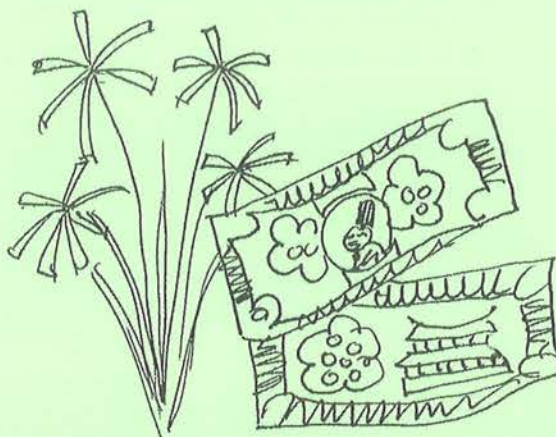

Ook het papiergeld zou al heel oud zijn. Archeologen denken dat het echte papiergeld voor het eerst opdook in China.

In het begin van de negende eeuw liet de toenmalige Chinese keizer Hien Tsung geld maken van papyrus omdat er niet genoeg koper was om munten te slaan. Bankbiljetten maken bleek heel eenvoudig. Geen probleem dus om er heel veel te maken.

Alleen, hoe meer bankbiljetten er opdoken, hoe minder het geld waard was. Dat verschijnsel noemen we inflatie. Je leest er in een volgende opgave nog meer over.

In de helft van de vijftiende eeuw verdween het papiergeld in China. Net toen het papiergeld in Europa steeds belangrijker werd.

Heb je goed gelezen? Dan is deze woordzoeker voor jou geen probleem! Zoek twintig woorden en namen die op een of andere manier met geld te maken hebben. Je vindt ze horizontaal of verticaal, soms van onderaan naar bovenaan en van rechts naar links.

A	P	Q	L	T	N	U	M	O	O	V	C	H	G	I
R	E	H	N	T	L	O	D	S	T	E	M	P	E	L
M	K	H	S	B	I	N	O	A	B	U	C	D	L	Y
T	L	H	P	V	N	W	L	P	K	R	L	P	D	D
C	S	Z	O	E	F	G	L	A	G	O	U	D	H	I
A	O	H	R	P	L	E	A	P	B	N	C	V	W	E
T	Q	Z	S	K	A	U	R	I	S	C	H	E	L	P
N	R	T	E	V	T	H	U	E	I	K	H	A	Z	P
O	P	A	L	A	I	M	N	R	T	Y	R	U	O	A
C	E	I	E	H	E	G	D	G	V	B	I	J	K	D
N	S	T	I	K	L	A	M	E	L	N	O	O	R	K
A	B	A	N	K	R	A	O	L	K	L	G	U	A	Y
B	J	G	S	C	P	O	N	D	K	L	A	A	S	M
P	E	E	L	V	O	S	C	H	I	J	F	J	E	S
B	E	T	A	A	L	K	A	A	R	T	P	F	U	A
L	E	A	K	S	R	E	O	K	L	E	S	S	I	W

3. HOE ONTSTONDEN BANKEN?

Zonder telkens het onderwerp af met schuine streepjes. Onderstreep de persoonsvorm van het werkwoord éénmaal en de rest van de werkwoordgroep tweemaal.

1. Banken/zijn al heel oud.
2. De eerste banken/ontstonden in Mesopotamië./Dat/is de streek van Iran en Irak.
3. Toen werden/de paleizen en de tempels/gebruikt als opslagplaatsen.
4. Daar kregen/de mensen/een ontvangstbewijs.
5. Met dat ontvangstbewijs konden/ze/later hun goederen terug ophalen.
6. Geldbanken/ontstonden in Griekenland.
7. Klanten/gaven er geld in bewaring tegen intrest.
8. Je/kon er ook geld lenen.
9. Dan moest/je/intrest betalen.

4. CENTEN EN PROCENTEN...

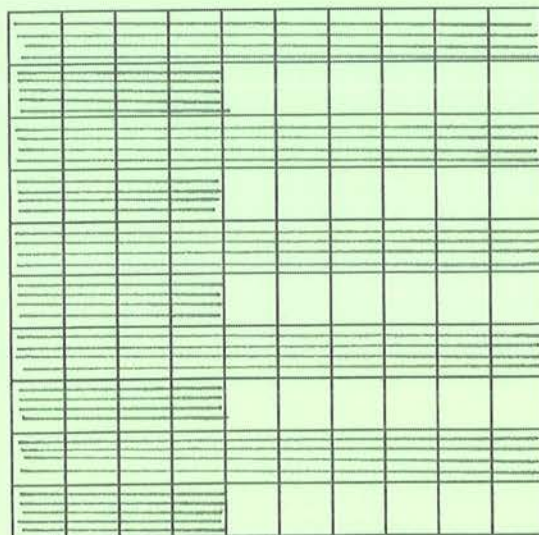
4.1 Procenten? Waarom?

Kleur 75 vierkantjes van de 100

$$75 \text{ van de } 100 / \text{ten } 100 = \frac{75}{100} = 75\%$$

Kleur 14 per elke 20 vierkantjes.

$$14 \text{ op } 20 / \text{per } 20 = \frac{14}{20} = \frac{70}{100} = 70\%$$

Stel je voor! Je hebt toetsen gehad. Jouw cijfers staan links en die van je vriend staan rechts. Vergelijk maar.

Rapport A		Rapport B	
Rapport van Thomas		Rapport van Lotte	
Nederlands	27 op 30	Nederlands	80 van 100 = 80 %
Frans	14 op 20	Frans	75 op 100 = 75 %
Wereldoriëntatie	28 op 40	Wereldoriëntatie	79 per 100 = 79 %
Wiskunde	42 op 70	Wiskunde	69 ten 100 = 69 %

Welk rapport is het duidelijkst? A of B? *rapport B*

Waarom? *De resultaten zijn in procent uitgedrukt.*

Lotte heeft voor Nederlands 80 % behaald. Dat betekent 80 op 100.

1 % betekent 1 op 100 of het honderdste deel van een geheel.

Je kunt 1 % ook schrijven als de breuk 1/100.

De breuk 1/100 lees je als volgt: één honderdste of 1 van 100 of 1 op 100 of 1 per 100 of 1 ten 100.

En 1 % lees je als volgt: één percent of een honderdste deel van een geheel.

Dat geheel vormt honderd honderdsten of 100 %. Het is dus bijzonder handig als je weet welk getal, bedrag of hoeveelheid je als 100 % mag beschouwen.

Het opgegeven percentage drukt altijd uit hoeveel honderdsten er van het geheel worden genomen.

Percent of **procent** betekent 'op honderd' en is afgeleid van het Latijnse 'pro centum'.

Het percent wordt aangeduid met een speciaal teken, het symbool %.

Volgens bepaalde bronnen is dat symbool ontstaan uit de manier waarop 'aantal per honderd' geschreven werd: N°/C.

Lees: numero per C. Het Romeinse cijfer C is gelijk aan 100.

Na verloop van tijd veranderde de notatie °/C in %/c. Nog later werd de letter c uit de notatie een nul en werd er % geschreven.

Hé? Letters die getallen voorstellen? Kan dat echt?

Ja hoor! Kijk maar naar de onderstaande Romeinse cijfers. Heel lang geleden werden ze gebruikt in het oude Rome. Je vindt ze ook terug op gevels van oudere gebouwen en op sommige kerkklokken. Nu worden ze vaak nog gebruikt in opsommingen.

En de cijfers I tot en met VII worden ook gebruikt om trappen¹ in de muziek weer te geven.

I = 1	V = 5	L = 50
II = 2	VI = 6	C = 100
III = 3	VII = 7	D = 500
IV = 4	X = 10	M = 1 000

En wij dan? Welke cijfers gebruiken wij?

De cijfers die we gebruiken zijn
Arabische cijfers:
1, 2, 3, ...

Leuk! We kennen zelfs een
beetje Arabisch!

Laten we
verdergaan met
percenten!

Goed dan. Waarvoor worden percenten gebruikt? Wij gebruiken percenten om een verhouding duidelijker voor te stellen, om gegevens gemakkelijker met elkaar te kunnen vergelijken, om het rekenen met decimalen of kommagetallen te vermijden...

¹Een trap in de muziek is de naam voor een akkoord.

Een verhouding is bijvoorbeeld een onderlinge betrekking tussen twee getallen, tussen twee grootheden zoals lengte, oppervlakte, inhoud, volume, gewicht, geldwaarde... Zo drukt de (kaart)schaal de verhouding uit tussen de afbeelding en de werkelijkheid. Schaal 100:1 betekent dat de afmetingen op de tekening 100 keer zo groot zijn als in de werkelijkheid.

Er is nog meer...

Naast procent of percent, een honderdste deel, bestaat er ook promille, een duizendste deel.

Het Franse woord mille betekent duizend. Het woord promille betekent 'per duizend'.

De notatie van promille is ‰. Heb je gemerkt dat er rechts onderaan twee nullen staan? In de notatie van percent is er maar één.

Bij het grote publiek is het woord 'promille' vooral bekend door de alcoholcontroles. Tijdens zulke controles kan er nagaan worden hoeveel promille alcohol een autobestuurder in zijn bloed heeft.

4.2 Brengt je spaargeld nog wat op?

3 % intrest op 1 000,00 euro spaargeld

In de economie wordt er heel vaak met percenten gewerkt.

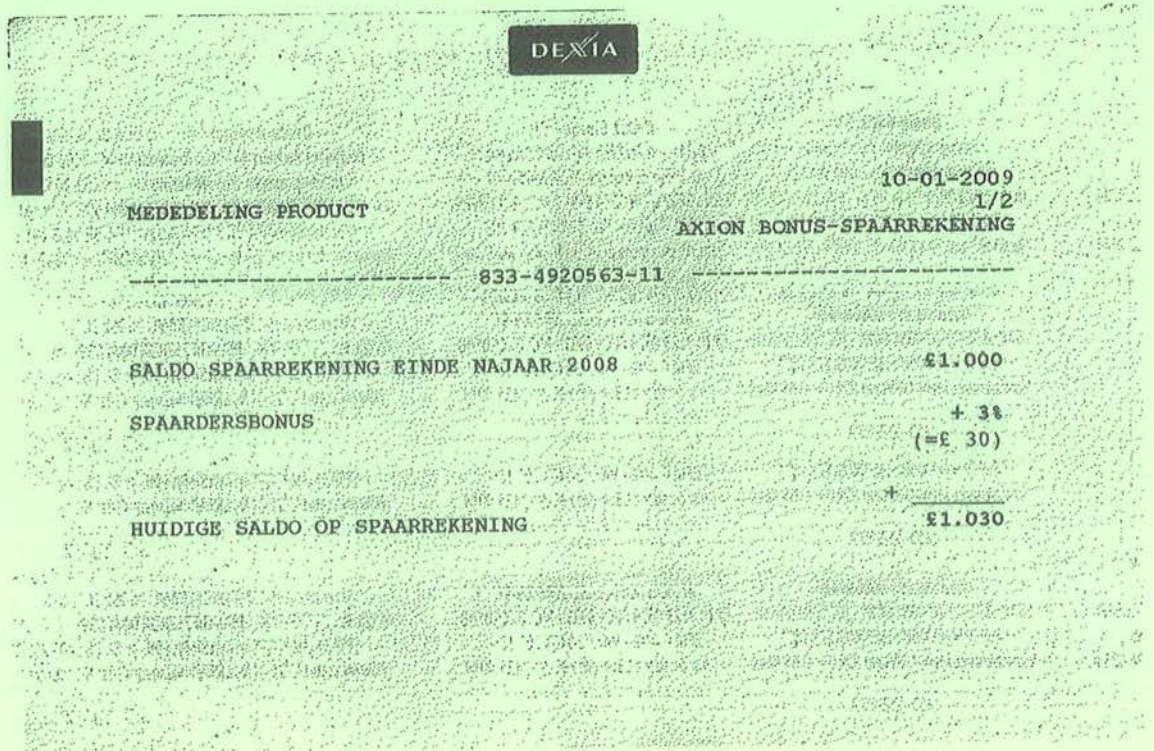
Tim Spaargaren krijgt op zijn spaarrekening 3 % intrest per jaar. Dat betekent dat hij voor elke 100,00 euro 3,00 euro rente krijgt, dus ook voor de tweede schijf van 100,00 euro, voor de derde schijf van 100,00 euro enz.

Vul het schema in met schijven van € 100,00 tot € 1 000,00.

€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00	€ 100,00
€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00

Hoeveel intrest brengen de onderstaande bedragen op?

€ 100,00	€ 200,00	€ 300,00	€ 400,00	€ 500,00	€ 600,00	€ 700,00	€ 800,00	€ 900,00	€ 1000,00
€ 3,00	€ 6,00	€ 9,00	€ 12,00	€ 15,00	€ 18,00	€ 21,00	€ 24,00	€ 27,00	€ 30,00

4.3 Bereken het percent van een hoeveelheid

Bereken op drie verschillende manieren 3 % intrest van 1 000,00 euro.
Vul daarvoor telkens de ontbrekende getallen in.

1e werkwijze als een operationele breuk nemen van een getal:

$$\frac{3\% \text{ van } 1000}{1000} = \frac{3}{100} \times 1000 = 3 \times (1000:100) = 3 \times 10 = 30$$

2e werkwijze
de verhoudingstabel

$$\begin{array}{r|l} \times 10 & \\ \hline 3 & 30 \\ \hline 100 & 1000 \end{array}$$

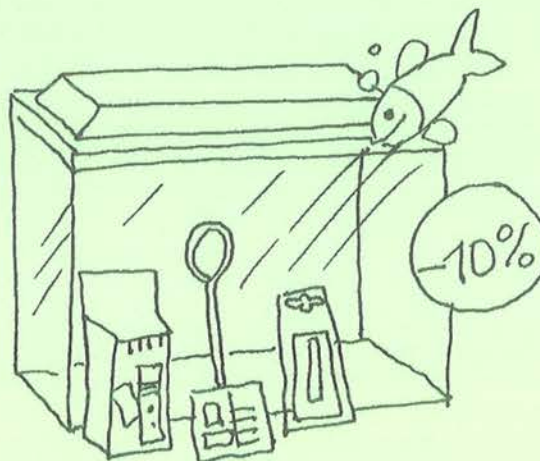
→

x 10

3e werkwijze
de dubbele pijlenvoorstelling

1 000	100%
↓ : 100	↓ : 100
10	1%
↓ x 3	↓ x 3
30	3%

Antwoord: 3 % intrest van 1000,00 euro is 30,00 euro.....

4.4 Breuken en percenten, percenten en breuken

Zet breuken om in percenten en omgekeerd. Vul in.

$$\frac{7}{100} = 7\%$$

$$\frac{49}{100} = 49\%$$

$$\frac{96}{100} = 96\%$$

$$13\% = \frac{13}{100}$$

$$29\% = \frac{29}{100}$$

$$83\% = \frac{83}{100}$$

$$\frac{1}{2} = 50\%$$

$$\frac{1}{4} = 25\%$$

$$\frac{3}{4} = 75\%$$

$$\frac{1}{5} = 20\%$$

$$\frac{3}{5} = 60\%$$

$$\frac{7}{10} = 70\%$$

$$\frac{1}{8} = 12,5\%$$

$$\frac{5}{8} = 62,5\%$$

$$\frac{7}{8} = 87,5\%$$

$$50\% = \frac{1}{2}$$

$$25\% = \frac{1}{4}$$

$$75\% = \frac{3}{4}$$

$$20\% = \frac{1}{5}$$

$$40\% = \frac{2}{5}$$

$$80\% = \frac{4}{5}$$

$$30\% = \frac{3}{10}$$

$$12,5\% = \frac{1}{8}$$

$$37,5\% = \frac{3}{8}$$

4.5 In de economie wordt er ook heel vaak met procenten gewerkt.

Het totale inkomen van de familie Loontjes is 2 400,00 euro.

Hoeveel geeft het gezin uit?

Vul de onderstaande tabel aan.

1/2 van 2 400,00 EUR	$2\,400,00 : 2 =$ 1200,00 EUR
1/4 van 2 400,00 EUR	$2\,400,00 : 4 =$ 600,00 EUR
1/5 van 2 400,00 EUR	$2\,400,00 : 5 =$ 480,00 EUR
3/5 van 2 400,00 EUR	$(2\,400,00 \times 3) : 5 =$ 1440,00 EUR
1/8 van 2 400,00 EUR	$2\,400,00 : 8 =$ 300,00 EUR

Het totale inkomen van de familie Geldmeyer is 2 800,00 euro.

Hoeveel geeft het gezin uit?

Vul de onderstaande tabel aan.

50 % van 2 800,00 EUR	$2\,800,00 : 2 =$ 1400,00 EUR
25 % van 2 800,00 EUR	$2\,800,00 : 4 =$ 700,00 EUR
20 % van 2 800,00 EUR	$2\,800,00 : 5 =$ 560,00 EUR
80 % van 2 800,00 EUR	$(2\,800,00 \times 4) : 5 =$ 2240,00 EUR
37,5 % van 2 800,00 EUR	$(2\,800,00 \times 3) : 8 =$ 1050,00 EUR
100 % van 2 800,00 EUR	$2\,800,00 : 1 =$ 2800,00 EUR
46 % van 2 800,00 EUR	$(2\,800,00 \times 46) : 100 =$ 1288,00 EUR
61 % van 2 800,00 EUR	$(2\,800,00 \times 61) : 100 =$ 1708,00 EUR
78,9 % van 2 800,00 EUR	$(2\,800,00 \times 78,9) : 100 =$ 2209,20 EUR
33,33 % van 2 800,00 EUR	$2\,800,00 : 3 =$ 933,33 EUR

5. MUNT UIT IETS SLAAN

Die uitdrukking betekent dat je ergens je voordeel mee doet.

Weet je waar die uitdrukking vandaan komt?

Letterlijk, van munten slaan. In de eerste munten werd een stempel geslagen met een hamer.

1. Een winkelier hoeft geen munten te slaan, maar wil wel graag voordeel hebben.

Weet je hoe dat voordeel heet?..... Winst

2. De heer Nooitgenoeg koopt voor 1 250,00 EUR handelsgoederen aan. Hij wil 15 % voordeel of winst op de inkoopprijs.

Hoeveel bedraagt de winst?..... 187,50 EUR

Hoeveel bedraagt de verkoopprijs?..... 1437,50 EUR

3. Piet Devrek is arbeider en verdient 450,00 EUR per week. Hij krijgt 7 % opslag.

Hoeveel EUR opslag krijgt hij?..... 31,50 EUR

Hoeveel bedraagt zijn nieuwe weekloon?..... 481,50 EUR

4. In een kledingzaak hangt een beeldige jurk voor mama. De prijs is 85,00 EUR. Mama krijgt 10 % korting.

Wat betekent die korting voor mama?

Mama mag 10% op de aangeduide prijs minder betalen.

Hoeveel moet mama betalen?

$$85,00 \text{ EUR} - 8,50 \text{ EUR} = 76,50 \text{ EUR}$$

5. Niet alleen klanten kunnen korting krijgen. Handelaars kunnen ook genieten van een korting als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen. Bijvoorbeeld als ze een partij goederen meteen of binnen heel korte tijd betalen aan het bedrijf dat de goederen levert. Meestal is dat binnen de 8 à 10 dagen. In de economie wordt 'meteen of binnen heel korte tijd' betalen ook 'contant' betalen genoemd.

Een handelaar koopt een partij goederen. De prijs ervan is 437,50 EUR. De handelaar krijgt 2 % korting omdat hij de goederen contant betaalt. Hoeveel moet de handelaar betalen?

$$437,50 \text{ EUR} - 8,75 \text{ EUR} = 428,75 \text{ EUR}$$

6. Maakt een handelaar altijd winst als hij verkoopt? Nee

Een ondernemer maakt inderdaad niet altijd winst. Als hij pech heeft, maakt hij zelfs verlies².
 Wat betekent dat? Verlies betekent dat de kosten groter zijn dan de opbrengsten. In dit voorbeeld zijn de opbrengsten de dagontvangsten.

²In België is de verkoop met verlies voorlopig verboden. Dat betekent dat niemand tegen een lagere prijs dan de gefactureerde aankoopprijs mag verkopen. In bepaalde gevallen is de verkoop met verlies wel toegelaten zoals bij een uitverkoop, de verkoop tijdens de koopjesperiode en bij snelverkoop, als producten de vervaldatum bereiken.

Voor Nederland vind je meer informatie op www.consumentenautoriteit.nl/Wet en regelgeving

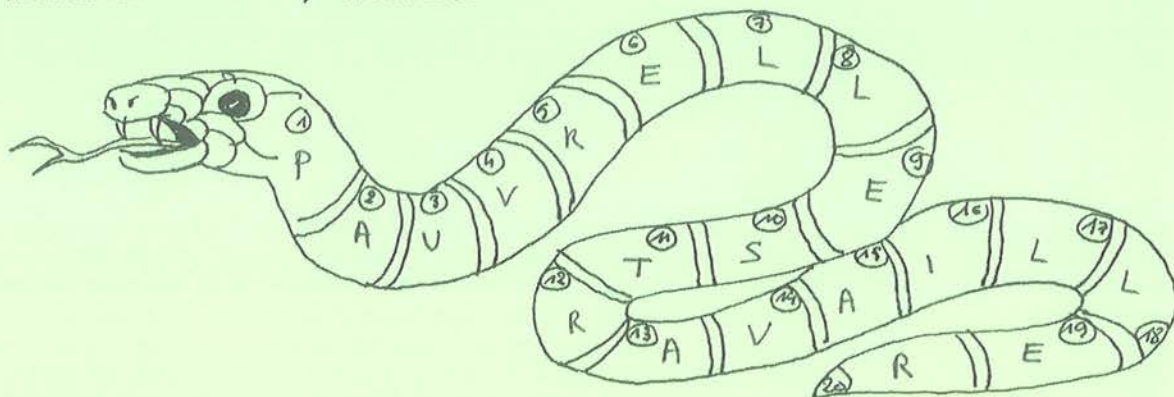
6. MÉLANIE ET FLORIAN
PAUVRE ET RICHE

ARM EN RIJK

Voici Mélanie.	Dit is Mélanie.
Mélanie habite dans un village africain.	Mélanie woont in een Afrikaans dorp .
Mélanie est pauvre.	Mélanie is arm.
Elle a faim.	Ze heeft honger.
Maman est malade.	Mama is ziek.
Papa travaille dans le jardin.	Papa werkt in de tuin.
'Maman,' dit Mélanie, 'j'ai faim.'	'Mama,' zegt Mélanie, 'ik heb honger.'
'Je sais', dit maman.	'Ik weet het', zegt mama.
Mélanie part. Elle doit travailler.	Mélanie vertrekt. Ze moet werken.

De gulzige slang heeft alle woorden ingeslikt. De laatste letter van het ene woord zit in het begin van het volgende woord. Bijvoorbeeld **honger** (1-2-3-4: faim), **mama** (4-5-6-7: maman): **faimaman**
 Kun je de hele slang vullen? Vertaal van het Nederlands naar het Frans!
arm: gebruik de vakjes van 1 tot 6 → *pauvre*
zij (bv. verwijswoord voor Mélanie): gebruik de vakjes van 6 tot 9 → *elle*
is: gebruik de vakjes van 9 tot 11 → *est*
werken: van 11 tot 20 → *travaille*

<p>Complétez. Voici Florian.</p> <p>Florian ... <u>habite</u> ... à Liège.</p> <p>C'est une ville belge.</p> <p>Florian est riche</p> <p>Papa et maman sont dans la salle à manger.</p> <p>'Bonjour, papa. Bonjour, maman', <u>dit</u> Florian.</p> <p>'... <u>Bonjour</u> ... , Florian, tu as faim? Voici une omelette.'</p> <p>'Oui, maman. Merci.'</p> <p>'Bon appétit. Je pars.</p> <p>Je dois travailler', dit papa.</p>	<p>Vul aan. <u>Dit is Florian.</u></p> <p>Florian woont in Luik.</p> <p>Dat is een Belgische stad.</p> <p>Florian is rijk.</p> <p><u>Papa en mama zijn in de eetkamer.</u></p> <p>'<u>Dag, papa. Dag, mama!</u> zegt Florian.</p> <p>'Dag Florian, heb je honger? Hier is een omelet.'</p> <p>'<u>Ma, mama. Dank je.</u>'</p> <p>'Smakelijk. Ik vertrek.</p> <p>Ik moet <u>werken</u>, zegt papa.</p>
--	---

Welk woord of welk deeltje hoort niet in de reeks?

Schrijf telkens de eerste letter van dat woord of deeltje op de juiste plaats in het raster. Dan vind je een nieuw woord. Die persoon over wie het gaat, staat telkens in vetjes aangeduid.

1	2	3	4	5
Mélanie	Florian	papa de Florian	maman de Mélanie	papa de Mélanie
village	<u>malade</u>	travailler	malade	jardin
africain	riche	belge	<u>riche</u>	<u>une ville</u>
faim	Liège	<u>africain</u>	pauvre	travailler
<u>omelette</u>	ville	salle à manger	faim	africain

3
A

2
M

1
O

5
U

4
R

Het woord 'amour' betekent liefde.

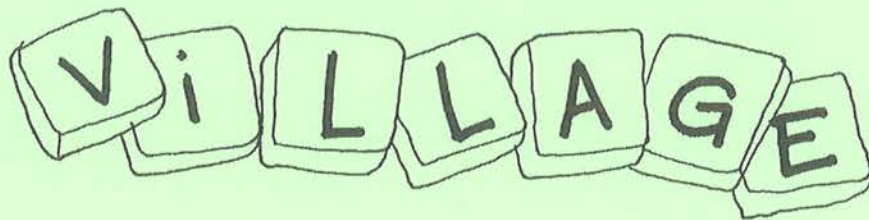
WE OEFENEN VERVOEGINGEN!

1. La maman de Mélanie *habite* (woont) dans un village africain.
2. Mélanie *travaille* (werkt) dans le jardin.
3. Mélanie *part* (vertrekt).
4. Maman *est* (is) malade.
5. Mélanie, *tu as* (heb je) faim?

SCRABBLE

Scrabble is een letterspel waarbij je woorden moeten vormen op een speelbord. Florian zit in de knoci. Help je even? Schrijf je er ook het Nederlandse woord bij?

<p>nadjir <i>jardin</i></p> <p><i>le jardin : de tuin</i></p>	<p>regnam <i>manger : eten</i></p> 	<p>vartialerl <i>travailler : werken</i></p>
<p>ienacirfa <i>africaine : Afrikaans</i></p> 	<p>dalema <i>malade : ziek</i></p> 	<p>rujonob <i>bonjour : dag, ... goedendag</i></p>

EERLIJKE ECONOMIE: DIFFERENTIATIE 6E LEERJAAR / GROEP 8

INLEIDING

Heb je er enig idee van hoeveel je ouders verdienen? Niet erg hoor, als je het niet weet. De meeste mensen praten daar niet vrij over. Ongetwijfeld weet je wel dat we niet allemaal evenveel verdienen. De verschillen kunnen zelfs groot zijn.

En als we de lonen van hier vergelijken met de lonen in landen als Taiwan en Thailand zijn ze dat zeker.

Hoeveel mensen verdienen hangt uiteraard van verschillende factoren af. In dit deel zul je er enkele leren kennen.

De arbeid van mensen, de bedrijven en hun vestigingsplaatsen, de hoogte van de lonen, eerlijke lonen en wat mensen met hun loon kunnen kopen zijn heel belangrijke begrippen in de economie.

1. KEN JE MUNTENTAAL?

Plaats het juiste cijfer bij de juiste letter zodat de betekenis van de volgende zegswijzen duidelijk wordt! In enkele zinnen ontdek je zelfs munten van vroeger. Gebruik je woordenboek.

A	B	C	D	E	F
8	6	12	4	11	10
G	H	I	J	K	L
5	2	1	3	7	9

A. Hij vertrouwt me zijn laatste frank toe.

B. Het is een dubbeltje op zijn kant.

C. Hij bijt elke frank in twee.

D. Wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje.

E. Dat is een fluitje van een cent.

F. Hij is voor geen cent te vertrouwen.

G. Hij bezit geen rooie duit.

H. Hij let op de muntjes.

1. Hij bedriegt me.

2. Hij is zuinig.

3. Goed begonnen is half gewonnen.

4. Hij kan nooit meer bereiken dan zijn kwaliteiten toestaan.

5. Hij is arm.

6. Hij weet niet zeker of iets goed afloopt.

7. Dat is waardeloos.

8. Hij vertrouwt me door dik en dun.

I. Hij betaalt me met apenmunt.

9. Hij heeft het begrepen.

J. De eerste klap is een daalder waard.

10. Hij is beslist onbetrouwbaar.

K. Dat is geen cent waard.

11. Dat is gemakkelijk. Dat stelt niets voor.

L. Zijn frank is gevallen.

12. Hij is heel gierig.

Een Nederlandse gulden (1,00 NLG) was ongeveer 0,45378 EUR waard en was onderverdeeld in 100 cent.

Verwar niet met de eurocent!

- 1 rijksdaalder = 250 guldencent (twee en een halve gulden)
- 1 kwartje = 25 guldencent (een vierde van een gulden)
- 1 dubbeltje = 10 guldencent (een tiende van een gulden)
- 1 stuiver = 5 guldencent (de helft van een dubbeltje)

Wat was vroeger de Belgische munteenheid? De Belgische frank

Een euro is ongeveer 40,3399 Belgische frank waard.

1 Belgische frank (1,00 BEF) was onderverdeeld in 100 centiemen.

Een halve Belgische frank = 50 centiemen

Een kwartje = 25 centiemen

20 centiemen is het ... rijfde deel van een Belgische frank.

We vergelijken de Belgische frank met de Nederlandse gulden. Wat was de kleinste munt?

..... De Belgische frank

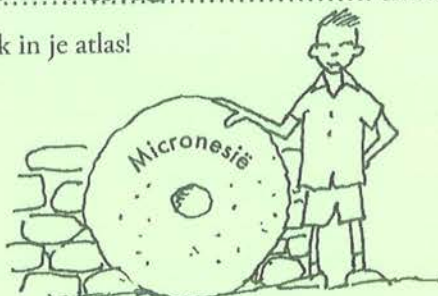

En weet je waar de onderstaande munt vandaan komt? Micronesië. Dat is een van de drie grote eilandengroepen in de Stille Oceaan die samen .. Oceanië vormen.

Ken jij ook de namen van de drie grootste eilanden daar? Papoea-Nieuw-Guinea is er één van.

..... Australië en Nieuw-Zeeland zijn de andere twee.

Zoek in je atlas!

2. BOUW KEURIGE ZINNEN MET DE VOLGENDE WOORDEN.

Denk ook aan de hoofdletters en de leestekens.

1. probleem ons is van armoede een allemaal

..Armoede... is... een... probleem... van... ons... allemaal... ..

2. Amerikaanse rijkste wereld elk samen stelt een met zakentijdschrift de jaar het Forbes lijst mensen ter

..Elk jaar stelt het Amerikaanse zakentijdschrift Forbes een lijst met de rijkste mensen ter wereld samen... ..

3. plaats 2009 de in eerste 'Bill Gates' stond op

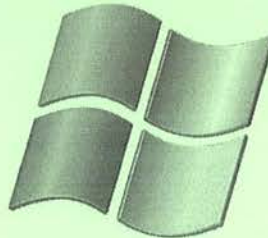
..In 2009 stond Bill Gates op de eerste plaats... ..

4. stootte van in 'Warren Buffett' troon 2009 superbelegger hij de

..In 2009 stootte hij superbelegger Warren Buffett van de troon... ..

5. boegbeeld 'Microsoft Office' Windows 'Bill Gates' het van is besturingssysteem en het

..Bill Gates is het boegbeeld van het besturingssysteem Windows en Microsoft Office... ..

3. MAAKT GELD ALTIJD GELUKKIG?

Natuurlijk heb je geld nodig. En natuurlijk zou je heel blij zijn mocht je de lotto winnen en een van de rijkste mensen van het land worden. Alleen... zou dat betekenen dat je nooit meer ongelukkig zou zijn?

..Nee... ..

Mijn overgrootmoeder was heel wijs. Ze praatte vaak over gelukkig zijn. Na haar overlijden hebben we in een van haar dagboeken de volgende geheime boodschap gevonden.

Kun jij die ontcijferen?

..Welvaart leidt niet altijd tot meer... ..
..welzijn... ..

Nou zoeken we uit wat die boodschap betekent!

1. Schrijf het woord 'welvaart' bij de juiste verzameling hieronder.

honger hebben	voldoende eten en drinken hebben <i>welvaart</i>
het koud hebben		voldoende en warme kleren	
dakloos zijn		onderdak hebben	
geen geld hebben		voldoende geld hebben	

Welvaart heeft te maken met bezittingen. Heb je alles wat je nodig hebt? Dan heb je een zekere welvaart. Anders gezegd, dan ben je welvarend.

2. Plaats het woord 'welzijn' bij de juiste verzameling hieronder.

vrienden hebben <i>welzijn</i>	geen vrienden hebben
het goed hebben		armoede	
gezond zijn		veel ziek zijn	
gelukkig zijn		verdriet hebben	
Een eigen computer hebben		in een krot wonen	

Welzijn is ruimer dan welvaart. Welzijn gaat erom dat je alle bezittingen hebt die je nodig hebt en dat je daarnaast ook vrienden en vriendinnen hebt, je lekker voelt, gelukkig bent, gezond bent,

3. Duid alle correcte antwoorden aan.

- Heel veel geld hebben is wel leuk, maar betekent niet automatisch dat je heel gelukkig bent.
- Heel veel geld hebben is leuk en betekent automatisch dat je heel gelukkig bent.
- Je kunt alleen gelukkig zijn als je net zo rijk bent als Bill Gates.
- Je bent ook rijk als je veel vrienden en vriendinnen hebt.

4. Besluit

Herinner jij je nog de geheime boodschap? Welvaart leidt niet altijd tot meer welzijn. Vul de onderstaande zin aan met één woord. De eerste letter staat er al. Lukt het? Dan ken je de betekenis van de geheime boodschap van mijn overgrootmoeder.

Wie heel rijk is, is daarom niet *gelukkig*.....

4. GOEDEREN EN DIENSTEN

1. Misschien heb je ook nog meegemaakt dat je maag heel hard van zich laat horen terwijl het net muisstil is in de klas. Dan weet iedereen in je buurt dat je honger hebt, niet? In de economie zeggen we dat je op dat ogenblik behoefte hebt aan voedsel.

Let op de meervoudsvorm.
Eén goed,
twee goederen.

Een appel eten bijvoorbeeld kan het hongergevoel tijdelijk laten verdwijnen. In de economie noemen we een appel een voorbeeld van een goed. Een appel bevat bepaalde stoffen en kun je aanraken, zelfs voelen. We zeggen dat een appel materieel is. Dat is een typisch kenmerk van een goed.

Na het sporten heb je behoefte aan een drankje. En als het heel koud is, heb je behoefte aan kledij. Kledij en een drankje zijn ook voorbeelden van *goederen*.....

Kan een goed dan vloeibaar zijn? Ja hoor!

Water uit een flesje bijvoorbeeld raken we niet aan. Toch bestaat het ook uit bepaalde stoffen. Het is ook *materieel*.....

(Kun je invullen? De eerste letter staat er al.)

En lucht dan? Zelfs lucht is materieel! Later zul je in de lessen chemie uitzoeken welke bestanddelen lucht bevat. Vandaar, is lucht een voorbeeld van een goed? *ja*.....

Het hondje is ook een goed. Het is materieel, bestaat uit bepaalde stoffen. Mocht je later dierengeneeskunde studeren, dan zul je zeker meer over die stoffen horen.

2. Stel je voor dat je ziek bent en je een arts wilt opzoeken. Anders gezegd, je hebt behoefte aan een consultatie.

Kun je die consultatie aanraken? *Nee*..... Hé, vergis je niet. Je zou de arts kunnen aanraken, maar dat zou hij waarschijnlijk niet leuk vinden. Jij misschien ook niet. Daarover gaat het niet. Het gaat om wat er gebeurt tijdens de consultatie.

Bestaat de consultatie uit bepaalde stoffen? *Nee...*
 Kijk uit! Het gaat niet om het materiaal dat de arts gebruikt, wel om de consultatie zelf, om het feit dat een arts je onderzoekt. We zeggen dat die consultatie een voorbeeld is van een dienst. Diensten zijn niet materieel en bestaan dus niet uit bepaalde stoffen.

'Vul je mijn notities aan? En moet ik daarvoor betalen?'

Natuurlijk hoef je niet voor elke dienst te betalen. Notities aanvullen of een boodschap doen voor iemand doe je (hopelijk) gratis. Dat zijn vriendendiensten. Als we het in de economie hebben over diensten leveren, bedoelen we meestal die diensten die wel betaald worden.

3. Hieronder staat een lijst met goederen en diensten. Plaats het cijfer 1 naast de goederen, het cijfer 2 naast de diensten en cijfer 3 naast dat deeltje waarbij er geen goed en geen dienst opgegeven wordt.

4. In de onderstaande tabel worden enkele behoeften opgegeven. Vul telkens aan met welk goed of welke dienst die behoeften kunnen bevredigd worden. Gaat het om een goed of een dienst? Noteer dat in de derde kolom. Kijk naar het voorbeeld.

een busrit	(.2.)	een huis	(.1.)
een trui	(.1.)	een treinrit	(.2.)
het boeken van een reis	(.2.)	melk	(.1.)
de les Nederlands	(.2.)	een dwergkonijn	(.1.)
je beste vriendin	(.3.)	zuurstof	(.1.)
museumbezoek	(.2.)	een fiets	(.1.)

	waarmee kan de behoefte bevredigd worden?	goed of dienst?
behoefte aan een reep chocolade	een reep chocolade	een goed
behoefte aan een bezoek aan een pretpark	<i>een bezoek aan een pretpark...</i>	<i>een dienst</i>
behoefte aan een warme maaltijd	<i>een warme maaltijd</i>	<i>een goed</i>

5. Kun je de volgende zinnen aanvullen? Kies uit: tekort – goederen – verlangen – diensten

Een behoefte is het aanvoelen van een *tekort*....., samen met het

verlangen.....om dat tekort te verhelpen.

goederen.....en *diensten*..... bevredigen behoeften.

6. En producten dan?

Als je praat over een product, dan bedoel je ofwel een goed ofwel een dienst.

In een kapsalon kun je uiteraard je haren laten kappen.

Levert de kapper in dit geval een goed of een dienst?
 ...*een dienst*.....

IJdele Mieke koopt een flacon shampoo bij de kapper.

De shampoo is een voorbeeld van een ...*goed*.....

De kapper verkoopt goederen én diensten. Dat is zijn product.

5. PRODUCEREN

Los je de volgende vragen op?

In een schoenfabriek worden schoenen gemaakt.

Zijn schoenen goederen of diensten? ...*goederen*.....

We zeggen dat die goederen geproduceerd werden.

Produceren betekent in dit geval dat er goederen vervaardigd worden. Anders gezegd, de schoenfabriek is een producent.

Maar produceren is meer dan alleen goederen vervaardigen!

Een vervoeronderneming transporteert die schoenen naar de schoenwinkel.

Is het transporteren een voorbeeld van een goed of een dienst? ...*een dienst*.....

Diensten leveren is ook produceren.

De schoenen worden dichterbij de mensen die ze kopen gebracht. Ook dat is produceren.

De vervoeronderneming is ook een producent.

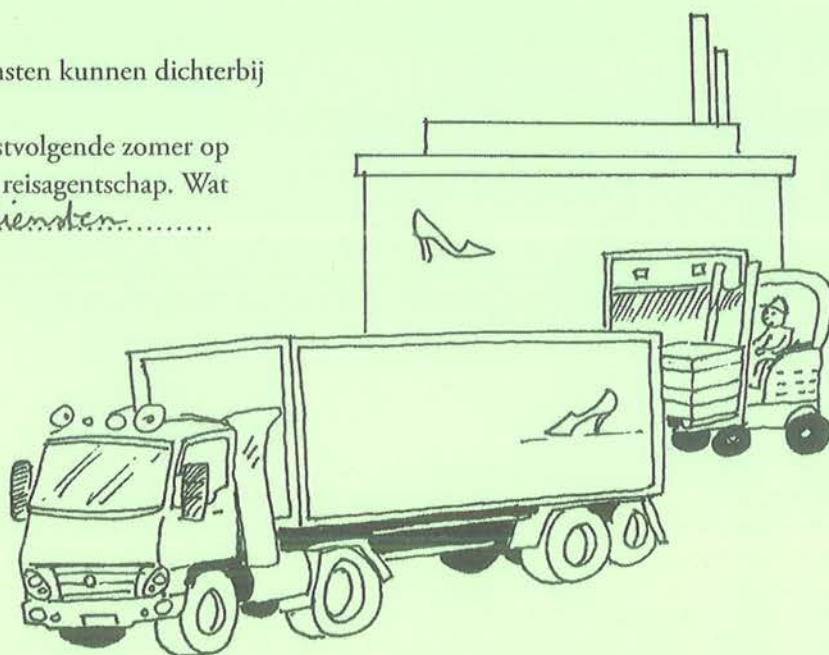
Niet alleen goederen, maar ook diensten kunnen dichterbij de consument worden gebracht.

Bijvoorbeeld. Seppe Derijke wil eerstvolgende zomer op reis naar de VS. Hij contacteert een reisagentschap. Wat produceert het reisagentschap? ...*diensten*.....

Het reisagentschap neemt contact op met het hotel dat Seppe uitkiest. In dat hotel wordt voor Seppe een kamer gereserveerd.

Is dat reserveren een voorbeeld van een goed of een dienst?

...*een dienst*.....

Het reisagentschap maakt het reserveren van een kamer voor Seppe gemakkelijker. Het reisagentschap heeft deze dienst dichterbij Seppe gebracht. En ook dat is produceren. Elk bedrijf is een producent, want elk bedrijf produceert. Onderstreep in de volgende opsomming alle producenten. Een textielfabriek, een apotheek, de bakkerij, je beste vriend, een slagerij, een bank, de leerkracht, een bioscoop, een autofabriek, de familie Jansen, een koper van vis, de visverkoper, een tapijtfabriek, een landbouwbedrijf, een weverij, een uitgeverij

Als je een goed of een dienst koopt, dan ben je een consument. Anders gezegd, je consumeert.

En wat bedoelt de uil hiernaast? Hij bedoelt dat we af en toe dingen kopen die we dan toch niet gebruiken. Of we kopen te veel en gooien het weg. Dat is een vorm van verspilling. En dat moeten we vermijden. We hadden die goederen net zo goed niet kunnen kopen.

Vandaar consuMINDEREN in plaats van consuMeren.....

Lukt het om in te vullen?

Kun je het besluit hieronder ook aanvullen?

Kies uit: consument – vervaardigen – *verlenen*

Producteren is goederen ..*vervaardigen*..., diensten ..*verlenen*....., maar ook goederen en diensten dichterbij de ..*consument*..... brengen.

6. HET SPEL VAN VRAAG EN AANBOD

Om te kunnen leven moeten we een inkomen hebben. Daarom moeten we werken of arbeid verrichten. Loon is een heel gevoelig onderwerp. We verdienen niet allemaal evenveel. Hoeveel precies een bedrijf betaalt aan een werknemer is van verschillende factoren afhankelijk. De opleiding, de ervaring, het aantal jaren dienst en de winst die het bedrijf maakt, kunnen een rol spelen. Een bedrijf houdt ook rekening met wat de concurrentie betaalt voor vergelijkbaar werk. Verder zijn er werknemersorganisaties of vakbonden die het voor de aangesloten leden werknemers opnemen.

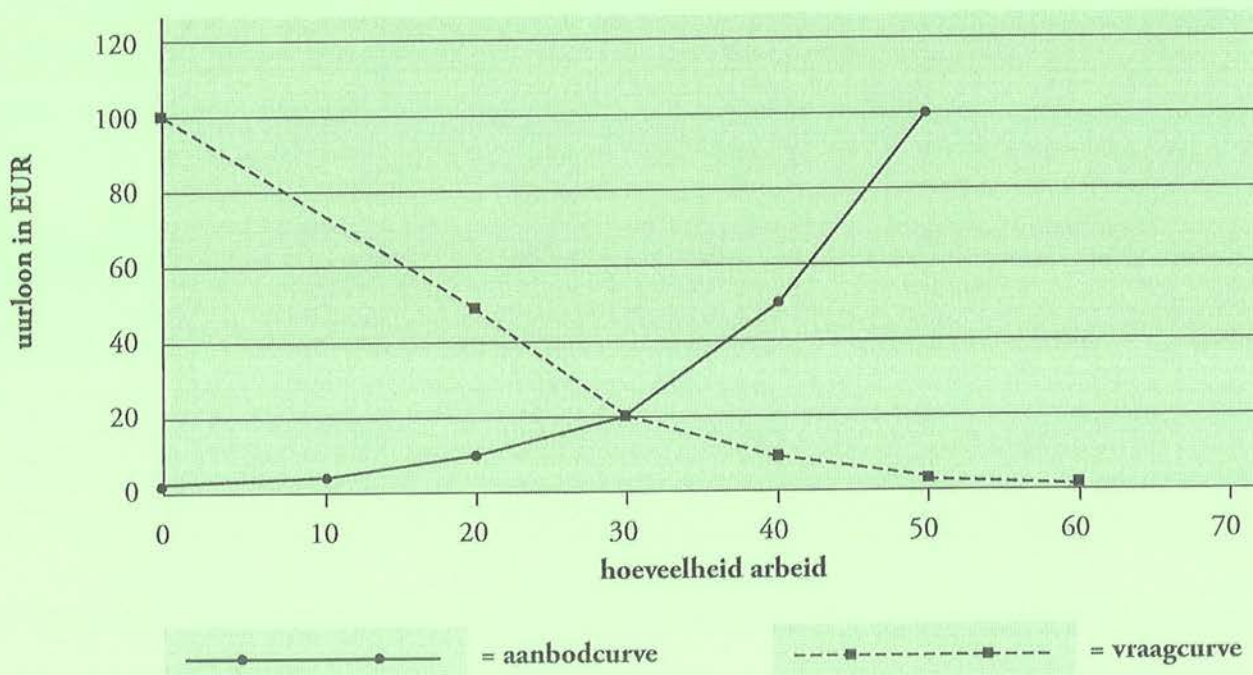
En er is het **spel van vraag en aanbod**.

In de onderstaande tabel is weergegeven hoeveel uren per week Rob bereid is te werken tegen verschillende uurlonen. Dat aantal uren arbeid noemen we de **aangeboden hoeveelheid**, want Rob biedt zijn arbeid aan.

Anderzijds vraagt de ondernemer mensen die willen komen werken. In de laatste kolom is weergegeven hoeveel uren arbeid de ondernemer wil vragen tegen de vermelde uurlonen. Dat is de **gevraagde hoeveelheid** arbeid.

uurloon in EUR	aangeboden hoeveelheid arbeid (uren per week)	gevraagde hoeveelheid arbeid (uren per week)
2,50	0	60
5,00	10	50
10,00	20	40
20,00	30	30
50,00	40	20
100,00	50	0

1. Hoeveel uren wil Rob werken tegen een uurloon van 10,00 EUR? ... *20 uren*
2. Hoeveel uren arbeid wil de baas van Rob vragen als het uurloon 50,00 EUR is? ... *20 uren*
- De gegevens van de eerste en tweede kolom zijn op de grafiek voorgesteld.

3. Vul in. Kies het juiste woord uit tussen de haakjes.
 Het uurloon plaatsen we op de *verticale* (horizontale / verticale) as.
 De hoeveelheid arbeid plaatsen we op de *x-as* (x-as / y-as).

4. Om een curve te tekenen, plaatsen we eerst stippen op de juiste plaats in de grafiek.
 Zoek aan de hand van de eerste en tweede kolom van de tabel en de grafiek uit hoe de stippen die je ziet geplaatst werden.
 De curve die ontstaat door de aangeboden hoeveelheid bij verschillende uurlonen voor te stellen, noemen we de aanbodcurve.
 Is de aanbodcurve een stijgende of een dalende curve? ... *een stijgende curve* ...
 Daar is een verklaring voor: Hoe groter het uurloon, hoe ... *meer* (meer / minder) uren de werknemer wil werken.

5. Werk nu met de eerste en de derde kolom van de tabel om de vraagcurve voor te stellen. Denk eraan, plaats eerst de stippen en verbind ze dan met de vrije hand in een vloeiende beweging. Is de vraagcurve een stijgende of een dalende curve? ...*een dalende curve*
 Vul de onderstaande verklaring aan.
 Hoe groter het uurloon, hoe ..*minder*..... (meer/minder) uren arbeid de baas van het bedrijf wil vragen.

6. Hoe liggen de aanbodcurve en de vraagcurve ten opzichte van elkaar?

De aanbodcurve en de vraagcurve snijden elkaar.....

Het snijpunt van de curven noemen we **het evenwichtspunt E**. Plaats 'E' op de grafiek. Projecteer het punt E horizontaal naar links op de verticale as. Welk loon vind je dan?

.....*20,00 EUR*.....

Dat loon noemen we **het evenwichtsloon**. Dat is het loon waarbij Rob en zijn baas allebei tevreden zijn.

7. Kijk nog eens in de tabel.

Hoeveel uren arbeid worden er aangeboden tegen het evenwichtsloon? ..*30 uur*..

Hoeveel uren arbeid worden er gevraagd bij het evenwichtsloon? ..*30 uur*.....

Wat stel je vast? *De gevraagde hoeveelheid is gelijk aan de aangeboden hoeveelheid arbeid.*

Dus hoeveel uren zal Rob werken?*30 uur*.....

Welk uurloon zal hij krijgen? ...*20,00 EUR*.....

7. LAGE LONEN

Iedereen heeft recht op een eerlijk loon. In België en Nederland houdt de overheid heel nauwgezet de hoogte van de lonen in de gaten. De overheid schrijft voor hoeveel de mensen in een bepaalde job minimum moeten verdienen. Voor een werkgever zijn de loonkosten hoog.

Daarom verplaatsen vele westerse bedrijven hun productie naar lagelonenlanden in Azië en Oost-Europa. En daarna laten ze de producten naar het westen brengen om ze te verkopen.

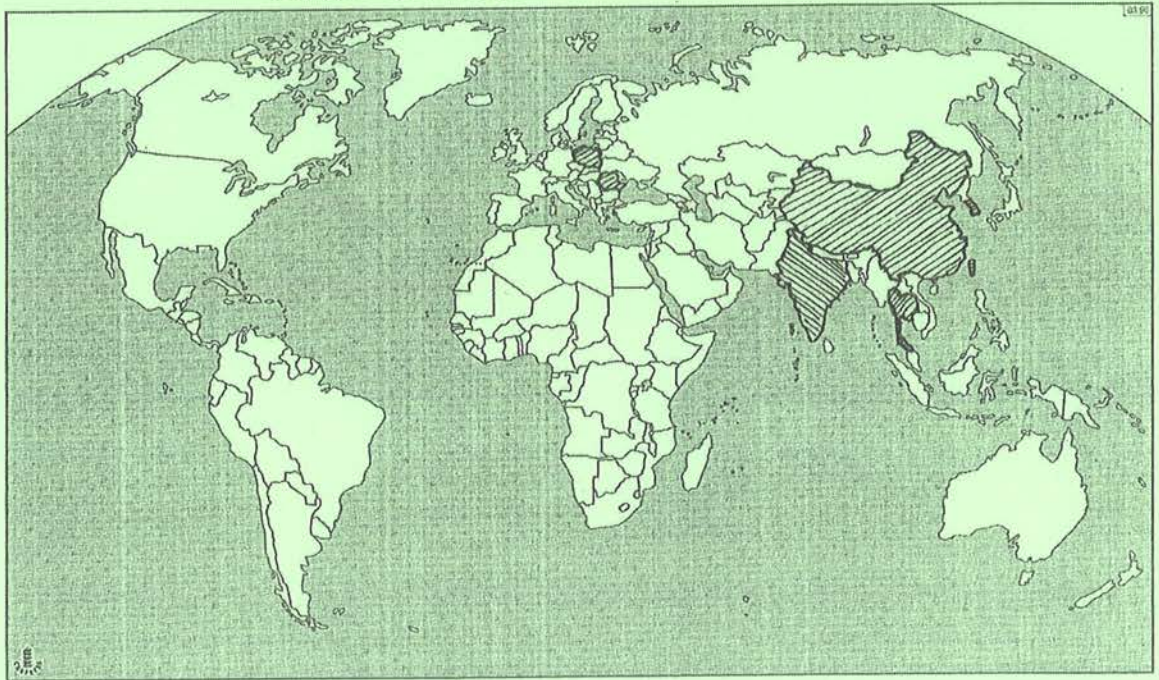
1. Wat wordt er bedoeld met lagelonenlanden?

landen waar de loonkosten veel lager liggen dan in het westen.

2. Onderstreep de lagelonenlanden in de volgende opsomming.

Noorwegen, Korea, Taiwan, Duitsland, Moldavië, Roemenië, Thailand, Polen, Frankrijk, België, China, Luxemburg, Nederland

→ Zuid-Korea

3. Wat is het voordeel voor het westerse bedrijf als het in een lagelonenland produceert?

Het westerse bedrijf betaalt minder loonkosten en kan dus meer winst maken.

4. Wat is het voordeel voor de werknemers uit de lagelonenlanden die voor het westerse bedrijf werken?

Die werknemers hebben werk en dus een inkomen.

5. Is het dan alleen maar positief voor de werknemers uit lagelonenlanden dat westerse bedrijven in hun land produceren?

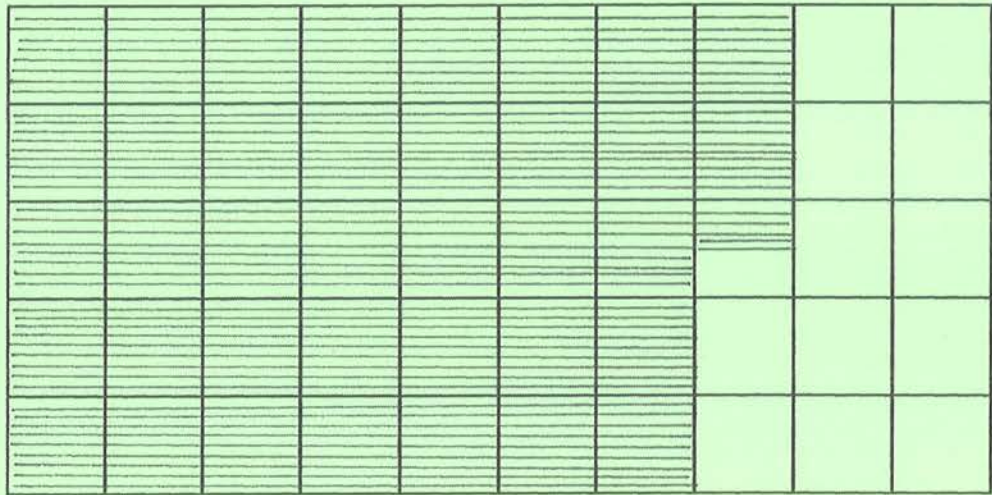
Het is positief op voorwaarde dat de werknemers een behoorlijk inkomen krijgen en niet uitgebuit worden.

8. OLIE ...OF VOEDINGSMIDDELEN?

Hoeveel verdient een oliesjeik? Veel. Heel veel. In 2007 verdienden de sjeiks zelfs 75 % meer dan in 2006.

Kleur 75 % van onderstaande rechthoek blauw.

Het Koeweitse expertbureau Al-Shall maakte op 22 juni 2008 indrukwekkende cijfers bekend. De inkomsten uit de olieverkoop van de zes golfstaten Saudi-Arabië, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten, Koeweit, Oman en Qatar samen bedroegen in 2007 maar liefst 233 miljard EUR. (Bron: Het Laatste Nieuws, 23 juni 2008)

Dat is 233 keer een miljard. Noteer hieronder 1 miljard met cijfers.

..... 1 000 000 000

De zes golfstaten samen pompen 16 miljoen ruwe vaten olie per dag op. De prijs van een vat olie wordt altijd uitgedrukt in Amerikaanse dollar. De prijs van een vat schommelt afhankelijk van de vraag, de internationale toestand, de beurs,...

Op 30 april 2009 was de prijs van een vat olie 51,51 Amerikaanse dollar. (Bron: oil-price.net)
Wisselkoers: 1,00 EUR = 1,3300 USD (30/04/2009). Druk de prijs van een vat olie in EUR uit.

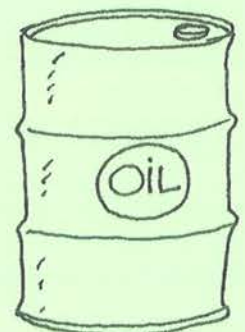
..... 38,17293 EUR [= (51,51 : 1,3300) EUR]

Saudi-Arabië alleen al pompt elke dag 9,7 miljoen vaten op.

Bereken hoeveel EUR Saudi-Arabië hierdoor per dag binnenhaalt. Prijs per vat = 51,51 USD

$$9,7 \text{ miljoen} \times 38,17293 \text{ EUR} = 375,67421 \text{ miljoen EUR}$$

.....
.....

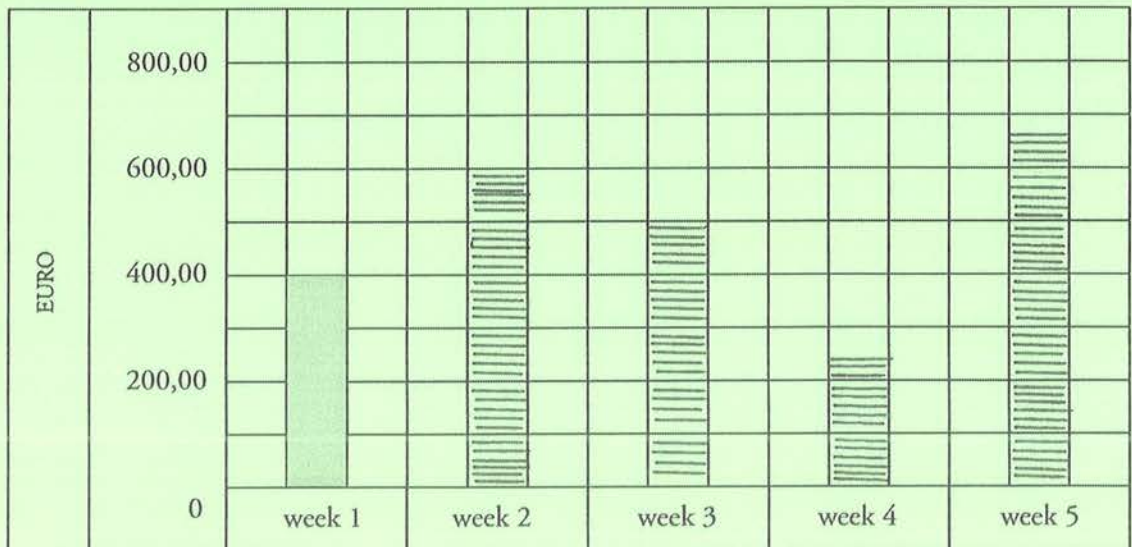

Niet iedereen verdient zoveel. Helaas.

Bo ter Ham verkoopt voedingsmiddelen en houdt haar winst bij in de volgende tabel.

week	winstberekening	winst
week 1	$0,50 \times 800,00 \text{ EUR}$400,00 EUR
week 2	$3/8 \text{ van } 1\ 600,00 \text{ EUR}$600,00 EUR
week 3	$25\ \% \text{ van } 2\ 000,00 \text{ EUR}$500,00 EUR
week 4	40 % minder dan de winst van week 1240,00 EUR
week 5	20 % meer dan de helft van de som van de winst van week 2 en de winst van week 3660,00 EUR

Gevraagd: Stel de winst van week 2, week 3, week 4 en week 5 voor in het onderstaande staafdiagram.

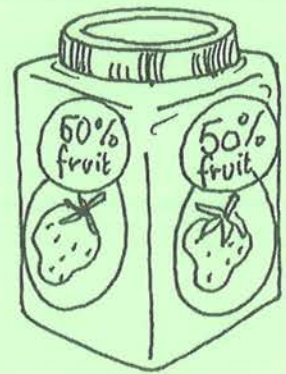

9. HOEVEEL PERCENT FRUIT BEVAT EEN POT JAM?

45 gram fruit op 75 gram jam is 60. %

Gebruik de drie manieren om het percentage fruit van een pot jam te berekenen. Vul telkens de ontbrekende getallen in.

75 gram komt overeen met 100 %.
Pas de verhouding 45/75 toe op 100 gram:

1e werkwijze als een operationele breuk nemen van een getal:

$$\frac{45}{75} \times 100 \text{ g} = (45 \times 100) : 75 = 4\,500 : 75 = 60$$

2e werkwijze
de verhoudingstabel

: 3	x 4	
→	→	
45	15	60
75	25	100
→	→	
: 3	x 4	

3e werkwijze
de dubbele pijlenvoorstelling

45	75
↓ : 3	↓ : 3
15	25
↓ x 4	↓ x 4
60	100

Je kunt ook alles naar 1 herleiden. Kies de voor jou passende strategie uit.

de verhoudingstabel

: 75	x 100	
→	→	
45	0,6	60
75	1	100
→	→	
: 75	x 100	

de dubbele pijlenvoorstelling

45	75
↓ : 75	↓ : 75
0,6	1
↓ x 100	↓ x 100
60	100

Welke breuk is het deel van het geheel?

Vul de onderstaande tabel aan.

500,00 EUR	is $\frac{1}{2}$ van	1 000,00 EUR
400,00 EUR	is $\frac{1}{4}$ van	1 600,00 EUR
2 000,00 EUR	is $\frac{1}{5}$ van	10 000,00 EUR
600,00 EUR	is $\frac{3}{5}$ van	1 000,00 EUR
1 000,00 EUR	is $\frac{5}{8}$ van	1 600,00 EUR

Welk percentage is het deel van het geheel?

Vul de onderstaande tabel aan.

500,00 EUR	is50..... % van	1 000,00 EUR
400,00 EUR	is25..... % van	1 600,00 EUR
2 000,00 EUR	is20..... % van	10 000,00 EUR
800,00 EUR	is80..... % van	1 000,00 EUR
600,00 EUR	is37,5..... % van	1 600,00 EUR
100,00 EUR	is40..... % van	250,00 EUR
300,00 EUR	is60..... % van	500,00 EUR
1 000,00 EUR	is80..... % van	1 250,00 EUR
900,00 EUR	is37,5..... % van	2 400,00 EUR

10. JE CRÈVE DE FAIM!

'J'ai faim', dit Mélanie.
 'Je crève de faim.'
 'Encore dix minutes', dit maman.
 Elle a mal au dos.
 Papa arrive.
 'Tu as acheté quelque chose?' demande Mélanie.
 'Non, mais j'ai trouvé un poisson dans une poubelle.'
 'Une poubelle?' demande Mélanie.
 'Oui, au village.'
 Mélanie rit.
 Maman rit aussi.

'Ik heb honger', zegt Mélanie.
 'Ik sterf van de honger.'
 'Nog tien minuten', zegt mama.
 Ze heeft rugpijn.
 Papa komt aan.
 'Heb je iets gekocht?' vraagt Mélanie.
 'Nee, maar ik heb een vis gevonden in een vuilnisbak.'
 'Een vuilnisbak?' vraagt Mélanie.
 'Ja, in het dorp.'
 Mélanie lacht
 Mama lacht ook.

Le soleil brille.
 Il fait chaud.
 Florian et papa sont dans le jardin.
 'Bah!' dit Florian. 'Je n'ai pas faim.'
 Il saute de sa chaise.
 Il jette sa tartine dans la poubelle.
 Papa est furieux.

De zon schijnt.
 Het is warm.
 Florian en papa zijn in de tuin.
 'Bah!' zegt Florian. 'Ik heb geen honger.'
 Hij springt op van zijn stoel.
 Hij gooit zijn boterham in de vuilnisbak.
 Papa is boos.

1. Vrai ou faux? 'Waar of vals?' Noteer het in het Frans.

Florian crève de faim.
 Papa jette sa tartine dans la poubelle.
 Le soleil brille.
 Florian et papa sont dans la salle à manger.
 La maman de Mélanie a mal au dos.

faux

faux

vrai

faux

 /

vrai

2. Complétez correctement et trouvez le mot vertical.

Als je correct aanvult, dan vind je verticaal een woord.

Tu as acheté..... <i>quelque chose?</i>	8e lettre	c
Mélanie <i>habite</i> dans un village.	1e lettre	h
Florian et papa sont dans <i>le jardin</i>	4e lettre	a
Papa est <i>furieuse</i>	4e lettre	i
Florian <i>saute</i> de sa chaise.	1e lettre	s
J'ai trouvé un poisson dans <i>une poubelle</i>	8e lettre	e

Le mot vertical est *chaise*.....

3. Combinez logiquement.

le village	○	→	○	la maman de Florian
mal au dos	○	→	○	la faim
une ville belge	○	→	○	Mélanie
la tartine	○	→	○	la maman de Mélanie

4. Vorm telkens een correcte zin.

trouvé une dans tartine poubelle j'ai la

J'ai trouvé une tartine dans la poubelle.

mal papa Florian au a dos de le

le papa de Florian a mal au dos.

chaise maman saute de sa Florian la de

la maman de Florian saute de sa chaise.

5. Schrijf de Franse woorden. Let op voor de volgende valstrikken: le, la, un, une.

een boterham:	<i>une tartine</i>	een vuilnisbak:	<i>une poubelle</i>
de tuin:	<i>le jardin</i>	een dorp:	<i>un village</i>
een stad:	<i>une ville</i>	de rug:	<i>le dos</i>
een vis:	<i>un poisson</i>		

6. Vertaal de vervoegingen en de zinnen.

O hemel! De auteur heeft een ware mix van vervoegingen gemaakt. Noteer je ze netjes geordend in de tabel? Wat ontbreekt, moet je uit de vorige tekst halen.

VOUS ÊTES: JULLIE ZIJN
 NOUS SOMMES: WIJ ZIJN
 ILS / ELLES SONT: ZIJ ZIJN
 NOUS AVONS: WIJ HEBBEN
 ILS / ELLES ONT: ZIJ HEBBEN
 JE SUIS: IK BEN
 ÊTRE: ZIJN
 VOUS AVEZ: JULLIE HEBBEN
 TU ES: JIJ BENT
 AVOIR: HEBBEN

être	avoir
Je suis : ik ben	J'ai : ik heb
Tu es : jij bent	Tu as : jij hebt
Il est : hij is	Il a : hij heeft
Nous sommes : wij zijn	Nous avons : wij hebben
Vous êtes : jullie zijn	Vous avez : jullie hebben
Ils sont : zij zijn	Ils ont : zij hebben
Le soleil brille.	
De zon schijnt.	
Mélanie est (être) dans la salle à manger.	
Mélanie is in de eetkamer.	
Papa part (partir)	Papa vertrekt.
Papa et Florian ont (avoir) faim.	Papa en Florian hebben honger.
Tu as (avoir) faim?	Heb je honger?
Il saute (sauter) de sa chaise.	Hij springt op van zijn stoel.

EERLIJKE ECONOMIE: KANGOEROE 5°-6° LEERJAAR / GROEP 7-8

INLEIDING

Hebben je ouders of grootouders al ooit geprobeerd om bananen te telen? Nee? Gelijk hebben ze. In Nederland en België kun je niet op grote schaal lekkere bananen telen.

Bananen worden ingevoerd. Op hun beurt voeren België en Nederland ook heel wat producten uit. Niet alleen België en Nederland, maar elk land voert producten in en uit. Zo ontstaat een drukke wereldhandel.

Dat is schitterend, zou je denken. Natuurlijk is dat zo, maar alleen in de veronderstelling dat de handel helemaal eerlijk verloopt.

Invoer en uitvoer, eerlijke handel, de Wereldbank en de Wereldwinkels zijn heel belangrijk in de economie.

1. ALLES WORDT STEEDS MAAR DUURDER...

Uit enkele kranten:

Hoge inflatie houdt lange tijd aan

(Nu.nl, 18 juni 2008)

'We staan op een keerpunt, we denken dat de inflatie de komende decennia gemiddeld hoger zal uitkomen dan in de afgelopen jaren', aldus Lex Hoogduin, hoofdeconoom van Robeco.

Voedsel en grondstoffen

De sterke groei van de opkomende economieën en bevolkingsgroei leiden volgens Hoogduin tot enorme stijgingen van de vraag naar voedsel en grondstoffen waaraan het aanbod niet kan voldoen. Een precieze voorspelling van de toekomstige inflatie in Nederland kan Hoogduin niet geven, maar een stijging van 3 tot 4 procent over een lange periode is niet denkbeeldig.

VLAAMSE BOEREN VOEREN ACTIE AAN WARENHUIZEN

(De Standaard, 18 juni 2008)

Het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) houdt vandaag een actie aan enkele warenhuizen in Vlaanderen om aandacht te vragen voor de lage prijzen waartegen ze hun producten moeten verkopen en de problemen die dat veroorzaakt.

Ze verkopen hun producten op de parkeerplaatsen van enkele warenhuizen (Makro in Eke, Carrefour in Turnhout en Delhaize in Roeselare) tegen de prijzen die de boeren ervoor krijgen. Zo hopen ze de consument bewust te maken van de problemen waarmee de Vlaamse boer te maken krijgt, zoals steeds duurder wordende brandstof.

Vorig jaar kostte een cola in café 'Het Dartele Paard' 1,80 EUR. Momenteel betaal je er in datzelfde café 2,00 EUR voor.

Met 18,00 EUR kon je vroeger¹⁰..... cola's kopen. Nu zijn het er maar⁹..... meer. Het lijkt wel alsof het geld minder waard geworden is. Dat verschijnsel noemen we inflatie.

Plaats een kruisje voor elk deeltje hieronder dat aangeeft dat er inflatie is.

..... Papa verdient voortaan 2 000,00 EUR in plaats van 1 900,00 EUR.

.... Met hetzelfde geld kun je minder goederen en diensten kopen.

..... Het bedrijf waar Piet De Wroeter werkt, betaalt hem voortaan 1 650,00 EUR in plaats van 1 700,00 EUR.

..... Werknemers kunnen steeds meer kopen met hetzelfde loon.

.... Alle prijzen in het land stijgen terwijl de inkomens gelijk blijven.

.... Werknemers kunnen steeds minder goederen en diensten kopen met hetzelfde loon.

..... Alle prijzen blijven gelijk terwijl de inkomens stijgen.

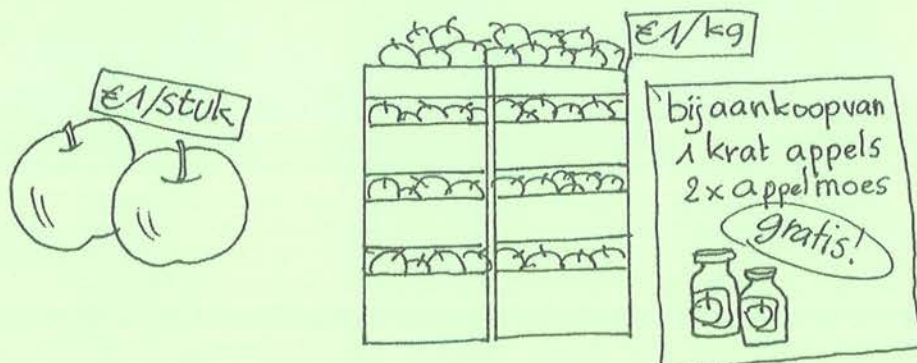
Kun je invullen?

Veronderstel dat er dit jaar heel weinig tomaten zijn. De mensen willen net zoveel tomaten als vroeger blijven eten. De prijs van 1 kg tomaten zal daardoor (hoog/laag)^{hoog}..... zijn.

Algemeen: Als het aanbod daalt bij een gelijkblijvende vraag zal de prijs^{stijgen}.....

Veronderstel dat er dit jaar een overvloed aan druiven is. De mensen kopen evenveel druiven als vroeger. Hierdoor zal de prijs van 1 kg druiven (hoog/laag)^{laag}..... zijn.

Algemeen: Als het aanbod stijgt bij een gelijkblijvende vraag zal de prijs^{dalen}.....

1. Waarom zijn de Vlaamse boeren boos?

Ze zijn boos omdat ze verplicht worden om hun producten tegen lage prijzen te verkopen. Daardoor komen ze in de problemen.

2. Waarom moeten boeren hun producten soms verkopen tegen erg lage prijzen?

Ze moeten rekening houden met beslissingen van de overheid en de concurrentie uit het buitenland. Soms is er ook een te groot aanbod.

3. Welke producten zijn dat bijvoorbeeld?

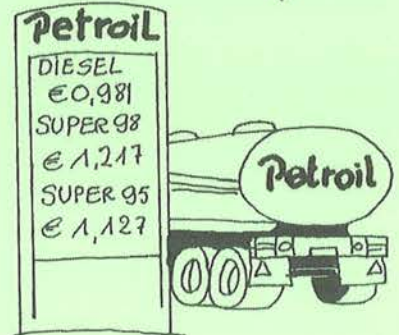
Melk, boter, graan, aardappelen, bepaalde groenten.

4. Waarom beslissen de Vlaamse boeren niet om voortaan 4,00 EUR voor een liter melk te vragen?

De mensen zouden alleen nog goedkopere, desnoods buitenlandse melk kopen. En de overheid houdt de prijs van melk in de gaten.

5. Wat is er de laatste jaren met de brandstofprijzen aan de hand?

De brandstofprijzen zijn al een hele tijd aan het stijgen.

6. Is dat ook merkbaar aan de pomp als je ouders diesel of benzine tanken?

Ja, ook de prijs aan de pomp is veel gestegen.

7. Wat is er met de voedselprijzen aan de hand?

De voedselprijzen zijn heel veel gestegen.

8. Welke oorzaak geeft Hoogduin op?

De sterke groei van de opkomende economieën en de bevolkingsgroei leiden tot een enorme stijging van de vraag naar voedsel en grondstoffen. Het aanbod kan daaraan niet voldoen.

9. Wat wordt bedoeld met opkomende economieën?

De economie van landen in ontwikkeling, waarmee het steeds beter gaat.

10. In welk land(en) vooral vind je die opkomende economieën?

Brazilië, Rusland, China, India

11. Kun je invullen? De eerste letter staat er al.

Als de mensen met hetzelfde inkomen minder goederen en diensten kunnen kopen dan vroeger, spreken we van inflatie..... Het lijkt wel alsof het geld minder waard geworden is.

12. Is het goed of slecht voor de bevolking van een land als er inflatie is? Slecht.

13. Wat weet je over de koopkracht van de bevolking als de inflatie stijgt?

De koopkracht daalt.

14. Economen drukken inflatie ook uit met een percentage.

Eurostat is een bureau dat allerlei gegevens bijhoudt, ook over inflatie in de landen waar de euro de nationale munteenheid is.

Volgens Eurostat heeft de inflatie in de zestien landen van de eurozone een nieuw historisch record bereikt op 17 juni 2008. Gemiddeld bedraagt de inflatie 3,7 %.

De inflatie is het laagst in Nederland met 2,1 %.

België staat op de tweede plaats met 5,1 %.

En Slovenië is koploper met 6,2 %

Bron: Het Laatste Nieuws, 17 juni 2008

Een van de doelstellingen van de EU is de inflatie onder de 2 % houden

15. Zoek de landen van de eurozone. Gebruik een atlas!

België, Nederland, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Luxemburg, Nederland, Italië, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Slovenië, Cyprus, Malta, Slowakije

16. In welk land van de eurozone zijn de prijzen in juni 2008 het meest gestegen?

In Slovenië

17. In welk land van de eurozone zijn de prijzen in juni 2008 het minst gestegen?

In Nederland

2. GELD BETEKENT KOOPKRACHT. SOMS.

Bill Gates bezat op 5 juli 2008 ongeveer 58 miljard Amerikaanse dollar.

Een Amerikaanse dollar was toen 0,6381 EUR waard.

Hoeveel EUR zijn 58 miljard Amerikaanse dollars waard? *37.10098 miljard EUR.*
 = 37 009 800 000 EUR

Bill Gates had inderdaad gigantisch veel geld. Kon hij ALLES kopen? *Nee*.....

Ook voor Bill Gates was niet alles te koop. Bepaalde dingen zijn niet te koop: liefde bijvoorbeeld of vriendschap en gezondheid. Toch hebben we er behoefte aan.

Dat zijn voorbeelden van niet-economische behoeften precies omdat je geen goederen of diensten kunt kopen om aan die behoeften te voldoen. Die verlangens zijn niet met geld te vervullen.

Plaats een kruisje naast de economische behoeften.

☒	behoefte aan een warme maaltijd	...	behoefte aan geluk
☒	behoefte aan onderdak	☒	behoefte aan kledij
...	behoefte aan een nieuw zusje	☒	behoefte aan tennislessen
...	behoefte om een nieuwe vriend te leren kennen
...

Zoek zelf nog twee economische en één niet-economische behoefte.

Geld betekent koopkracht. Met geld kun je goederen en diensten kopen. Maar alleen wanneer die te koop zijn. Bedenk maar even wat je zou doen, mocht je vandaag nog midden in de woestijn gedropt worden met alleen maar een dikke portefeuille vol met bankbiljetten. Stel je voor dat er verder niemand is. Er is geen water, geen voedsel, geen beschutting tegen de zon, alleen maar zand en die portefeuille.

Zou je er in de woestijn veel aan hebben? *Nee*.....

Hoe vreemd het ook klinkt, maar op dat ogenblik en in die situatie is je geld waardeloos.

Wat een geluk dat het niet altijd zo is.

Toch heeft geld niet altijd dezelfde waarde. Moeilijker uitgedrukt, de koopkracht verandert. Wat gebeurt er met de koopkracht van je ouders in de volgende gevallen? Vul de tabel aan met 'stijgt', 'daalt' of 'blijft gelijk'.

Evolutie van de prijzen en het inkomen	Evolutie van de koopkracht
Het inkomen stijgt en de prijzen blijven gelijk.	<i>De koopkracht stijgt...</i>
Het inkomen blijft gelijk en de prijzen dalen.	<i>De koopkracht stijgt...</i>
Het inkomen stijgt met 2 % en de prijzen stijgen met 5 %.	<i>De koopkracht daalt.</i>
Het inkomen stijgt met 2 % en de prijzen stijgen ook met 2 %	<i>De koopkracht blijft gelijk</i>
Het inkomen daalt met 1 % en de prijzen dalen met 2 %.	<i>De koopkracht stijgt</i>

3. PROCENTEN AFRONDEN

'Mama,' glunderde Jonas, 'mijn cijfer voor Frans is veel beter dan dat van Gertje.'

'O ja? Vertel!'

Geïnteresseerd ging mama op de bank zitten.

'Ik heb' Jonas kuchte. 'Ik heb 79,786529025 % en Gertje heeft maar 79,786487652%. Goed hé, mama?'

Mama fronste haar wenkbrauwen.

1. Waarom fronste mama haar wenkbrauwen?

Het verschil is erg klein en is maar vanaf het 4e cijfer na de komma

Cijfers na de komma noemen we ook decimalen. Hoe je moet afronden lees je hieronder.

*Afronden zodat je geen kommagetal meer hebt ...

Als je afrondt naar een volledig procent, dan kijk je naar het eerste cijfer na de komma. Is dat cijfer een vijf of meer dan vijf, dan rond je naar boven toe af.

Dus: 79,686 % wordt 80 % omdat het eerste cijfer na de komma een zes is en dus meer dan 5 is.

Is het eerste cijfer na de komma kleiner dan vijf, dan rond je naar beneden toe af. Dat wil zeggen dat alle cijfers na de komma wegvallen.

79,478 % wordt 79 % omdat vier een cijfer is dat kleiner is dan vijf. Alle cijfers na de komma vallen weg. In beide gevallen wordt er afgerond tot op 1 eenheid (1E).

2. Hoe rond je 79,5 % af? *80% omdat het eerste cijfer na de komma een vijf is.*

*Afronden zodat je maar één cijfer na de komma hebt...

Als je afrondt tot op één cijfer na de komma, dan kijk je naar het tweede cijfer na de komma. Is dat tweede cijfer een vijf of meer dan vijf, dan laat je het eerste cijfer na de komma met één toenemen.

Dus: 79,68 % afronden tot op één cijfer na de komma wordt 79,7 % omdat 8 groter is dan vijf en je het eerste cijfer na de komma met een laat toenemen.

Is het tweede cijfer na de komma kleiner dan vijf, dan vallen alle cijfers weg die na dat eerste cijfer na de komma staan.

79,63 % wordt 79,6 %.

*Afronden tot op twee of meer cijfers na de komma...

Als je moet afronden tot op twee cijfers na de komma, dan kijk je naar het derde cijfer na de komma.

Als je afrondt tot op drie cijfers na de komma, dan kijk je naar het vierde cijfer na de komma enz.

3. Vul de onderstaande tabel aan. Kijk naar het voorbeeld!

getal	afronden tot op een geheel (1E)	afronden tot op een cijfer na de komma	afronden tot op twee cijfers na de komma
2,3456	2	2,3	2,35
45,926	<i>46</i>	<i>45,9</i>	<i>45,93</i>
87,742	<i>88</i>	<i>87,7</i>	<i>87,74</i>
67,333	<i>67</i>	<i>67,3</i>	<i>67,33</i>
39,666	<i>40</i>	<i>39,7</i>	<i>39,67</i>

4. TYPISCH ECONOMISCHE WOORDEN

Noteer bij elke letter in het vierkant het nummer van de omschrijving die erbij hoort.

a2.....	d4.....	g9.....15.....
b1.....	e3.....	h6.....10.....
c8.....	f5.....	i7.....20.....
.....11.....12.....22.....	\$45.....

a. consument	1. een bedrijf dat goederen vervaardigt en / of diensten verleent
b. producent	2. iemand die goederen koopt
c. goederen	3. zet mensen aan tot kopen
d. handel	4. het kopen en verkopen van goederen en/of diensten
e. reclame	5. het werk dat geleverd wordt
f. arbeid	6. cijfers na de komma in een getal
g. welvaart	7. onderwijs is er een voorbeeld van
h. decimalen	8. wat materieel is, van stoffelijke aard
i. diensten	9. mensen hebben voldoende geld en kunnen zelfs meer kopen dan ze nodig hebben

Maak nu ook per rij de som van de getallen en noteer die telkens in de laatste kolom.

Maak ook per kolom de som van de getallen en schrijf die telkens in de laatste rij.

Tel nu alle getallen van de laatste rij samen. Schrijf het totaal in het overblijvende vak bij \$.

Tel de getallen van de laatste kolom ook samen, maar zonder het getal bij \$.

Wat stel je vast? *De som is ook 45.*

Met welke breuk moet je het gevonden getal uit de tabel vermenigvuldigen om als product

6 000 000 te hebben? *met 6.000.000/45 of 400.000/3*

6 000 000 is ongeveer het aantal inwoners van Sierra Leone, momenteel het armste land ter wereld.

In welk werelddeel ligt Sierra Leone? *Afrika*

5. DE ARMOEDERISICOGRENS

5.1. In België

Weet je wat vele mensen zeggen als ze over geld praten? Dat geldt het slijk der aarde is. Geef toe, in onze maatschappij draait het om geld. Iedereen wil geld en liefst zoveel mogelijk. Niemand wil arm zijn. En toch zijn er heel veel mensen arm, ook in België en Nederland.

Volgens de Belgische overheid is een paar met twee kinderen arm als het niet meer dan 1726,20 EUR per maand verdient. Dat noemen we de **armoederisicogrens**.

(Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 1 september 2007)

1. Bereken hoeveel EUR dat is per dag. Bij economische berekeningen telt een maand 30 dagen.

..... 57,54 EUR

2. Hoeveel personen zijn er in een gezin gevormd door een koppel met twee kinderen?

..... 4 personen

3. Hoeveel EUR per dag en per persoon krijgt een gezin dat uit vier personen bestaat en dat 1726,20 EUR per maand ontvangt? Voor bedragen in EUR ronden we af op twee cijfers na de komma. 14,39 EUR
Voor een éénoudergezin met twee kinderen ligt de armoederisicogrens op 1315,20 EUR per maand en voor een alleenstaande op 822,00 EUR per maand.

4. Vul de onderstaande tabel aan. Denk aan de afrondingsregel. Een maand telt 30 dagen.

armoederisicogrens	bedrag in EUR per maand	bedrag in EUR per dag	aantal personen in het gezin	bedrag in EUR per dag en per persoon
een paar met twee kinderen	1 726,20 EUR	57,54... EUR	4.....	14,39... EUR
een éénoudergezin met twee kinderen	1 315,20 EUR	43,84... EUR	3.....	14,61... EUR
een alleenstaande	822,00 EUR	27,40... EUR	1.....	27,40... EUR

(Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 1 september 2007)

Een bron is een document, een krant, een brochure, een website,... waar we gegevens zoals cijfermateriaal kunnen halen. Je moet altijd de bron vermelden als je die gebruikt. Een bron afkomstig van de overheid bevat correcte informatie!

5.2 In Nederland

In Nederland heeft de overheid verschillende armoedegrenzen vastgelegd. Een ervan heet de 'lage inkomensgrens'. De gegeven inkomens bevatten geen huursubsidies. Een huursubsidie is een bedrag dat bepaalde gezinnen van de overheid krijgen om de huur van een woning te betalen. In de tabel hieronder vind je enkele cijfers.

Vul de tabel aan. Rond eventueel af op twee cijfers na de komma.

lage inkomensgrens	bedrag in EUR per maand	bedrag in EUR per dag	aantal personen in het gezin	bedrag in EUR per dag en per persoon
een paar met twee kinderen	1 640,00 EUR	...54,67... EUR4.....	...13,67... EUR
een éénuoudergezin met twee kinderen	1 310,00 EUR	...43,67... EUR3.....	...14,56... EUR
een alleenstaande	870,00 EUR	...29,00... EUR1.....	...29,00... EUR

(Bronnen: www.armoedemonitor.nl; Sociaal en Cultureel Planbureau, rapport december 2007, cijfers van 2005)

We vergelijken de bedragen per dag en per persoon voor België en Nederland. In welk land zijn de bedragen het grootst?

gezinsvorm	België of Nederland
een paar met twee kinderenBelgië.....
een éénuoudergezin met twee kinderenBelgië.....
een alleenstaandeNederland.....

Zijn de verschillen tussen de bedragen per dag en per persoon eerder groot of klein?

.....eerder klein.....

Je bent arm als je niet in staat bent om voedsel en kledij te kopen en geen woning kunt betalen. Moelijker uitgedrukt: Je bent arm als je niet in de basisbehoeften kunt voorzien.

5.3. De Wereldbank

De Wereldbank is geen echte bank! De Wereldbank is een internationale organisatie die na de Tweede Wereldoorlog opgericht geweest is om de armoede in de ontwikkelingslanden te helpen bestrijden.

1. Wat zijn ontwikkelingslanden?

Arme landen die in hun economische ontwikkeling gesteund worden door rijkere landen.

Volgens de Wereldbank ligt de armoedegrens op 1 dollar per dag.

Een dollar is 0,7533 EUR waard. (bron: www.tijd.be op 30 april 2009)

We vergelijken de waarde van de dollar met de prijs van een flesje Spa Reine van 75cl dat een sportdop heeft. Bij Albert Heijn in Nederland kost dat flesje 0,85 EUR. Hetzelfde flesje kost in de Carrefour in België 0,63 EUR.

2. Is een inkomen van 1 dollar per dag een groot bedrag? ...Nee, een klein bedrag...

3. Zou iemand die arm is in Nederland of België met dezelfde middelen ook arm zijn in een ontwikkelingsland? ...Nee, hij zou het er behoorlijk goed hebben...

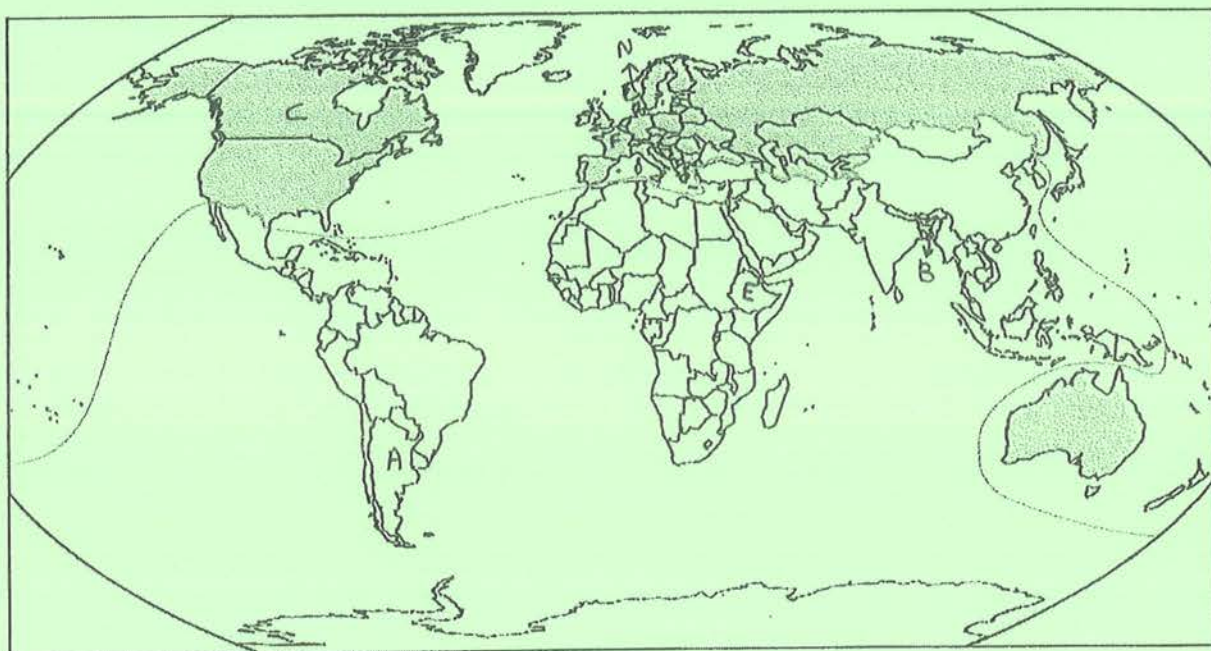
4. Ongeveer één op de vijf mensen in de wereld leeft onder de armoedegrens van 1 dollar per dag. Wat betekent dat?

Ze moeten leven met een inkomen dat kleiner is dan 1 dollar per dag.

5. Over hoeveel procent van de wereldbevolking gaat het hier?

20%

6. Kleur op de onderstaande kaart 'het rijke Noorden' lichtblauw en 'het arme Zuiden' rood.

7. Hieronder staan enkele landen. Onderstreep de landen uit het rijke Noorden in lichtblauw en die uit het arme Zuiden in rood. Gebruik je atlas!

Bangladesh, Ethiopië, Noorwegen, Canada, Frankrijk, Argentinië

Kun je de landen ook op de kaart situeren? Noteer telkens de eerste letter van de opgegeven landen op de juiste plaats op de wereldkaart.

6. IS ARM ZIJN DUUR?

1. De Europese overheid heeft berekend wat een gezin van vier personen, dat een jaarinkomen heeft van 17 243 EUR, kan doen. Of liever niet kan doen. Vul je de tabel aan?

Bij de procenten mag je afronden tot op twee cijfers na de komma.

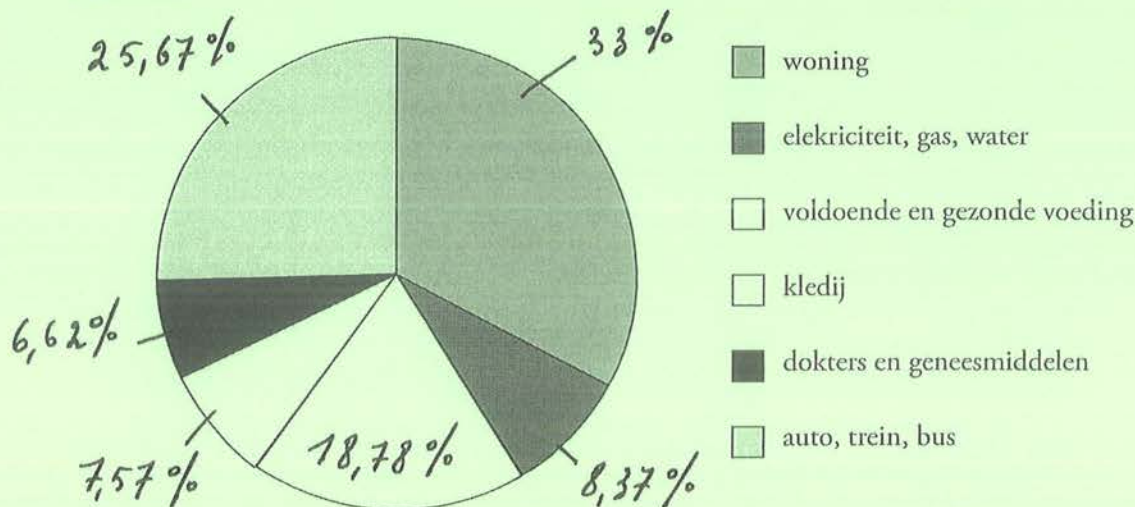
uitgave voor...	bedrag in EUR	percent/procent
woning	5 923,61	33. %
elektriciteit, gas, water	1 501,74	8,37. %
voldoende en gezonde voeding	3 370,71	18,78%
kledij	1 358,28	7,57%
dokters en geneesmiddelen	1 187,86	6,62%
auto, trein, bus...	4 608,14	25,67%
totaal	17 950,34	100 %

(Bron: www.armoede.be)

2. Wat stel je vast als je het totaal van de uitgaven vergelijkt met het beschikbare inkomen?

Het totaal van de uitgaven is groter dan het beschikbare inkomen. Het gezin heeft te weinig geld.

3. Noteer de procenten die je in de tabel gevonden hebt bij het juiste taartpunt in het cirkeldiagram hieronder.

4. Dit gezin heeft niet eens cadeautjes gekocht of geld uitgegeven voor sport of vakantie.

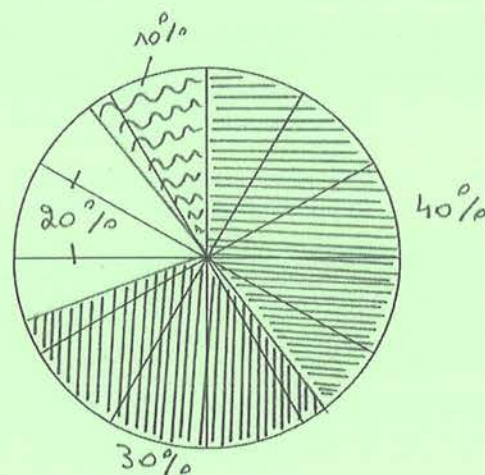
Wat moet een gezin doen als het te weinig geld heeft?

Het gezin moet besparen, minder uitgeven of eventueel geld lenen bij de bank.

5. Florian gaat op kamp naar de Ardennen. Van zijn ouders krijgt hij 50,00 EUR zakgeld. Daarvan besteedt hij twee vijfden aan snoep en koekjes, het zesvoud van het twintigste deel van 50,00 EUR aan een gsm-kaart, de helft van een vijfde van 50,00 EUR aan hebbedingen en de rest aan chips.

Vul de tweede kolom van de onderstaande tabel met procenten aan en maak een cirkeldiagram naast de tabel.

snoep en koekjes	40 %
gsm-kaart	30 %
hebbedingen	10 %
chips	20 %

7. KLOOF TUSSEN ARM EN RIJK

1. Ook in eigen land is er een kloof tussen arm en rijk. Wat bedoelen we daarmee?

Op ons land zijn er ook arme en rijke mensen. Mensen die veel en mensen die weinig verdienen.

Natuurlijk is het zo dat de prijzen voor iedereen stijgen!

2. Wat moet er af en toe gebeuren met de inkomens van de mensen als de prijzen blijven stijgen?

Af en toe moeten de inkomens ook stijgen.

3. De vader van Florian heeft een maandinkomen van 2 800,00 EUR. De vader van Loes krijgt heel wat minder. Elke maand krijgt hij 1 500,00 EUR.

Hoeveel is het verschil in EUR? 1300,00 EUR

We veronderstellen dat de overheid beslist dat iedereen 2 % opslag krijgt.

4. Hoeveel EUR opslag krijgt de vader van Florian? 56,00 EUR

5. Hoeveel EUR zal de vader van Florian voortaan elke maand krijgen? 2856,00 EUR

6. Hoeveel EUR opslag krijgt de vader van Loes? 30,00 EUR

7. Hoeveel EUR zal de vader van Loes voortaan elke maand krijgen? 1530,00 EUR

8. Hoeveel EUR verschil is er tussen het inkomen van de vader van Florian en het inkomen van de vader van Loes? 1326,00 EUR

9. Is dat verschil groter of kleiner geworden? Het verschil is groter geworden.

Besluit: Rijke mensen worden nog rijker.

De kloof tussen arm en rijk wordt groter.

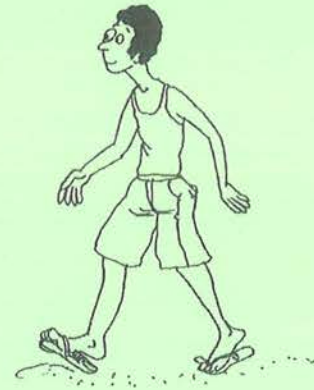
8. ARM ZIJN IN EEN ONTWIKKELINGSLAND

Ethiopië is een ontwikkelingsland.

1. In welk werelddeel ligt Ethiopië? Afrika
 In de volgende tabel vind je gegevens over waaraan een gezin uit Ethiopië geld uitgeeft. De cijfers zijn gemiddeldes.

Gezinsuitgaven in Ethiopië	%
Voeding en drank	52,8 %
Kledij	7,9 %
Woning	14,4 %
Gezondheid	1 %
Andere	<u>23,9</u> %
Totaal van de uitgaven	100 %

(Bron: www.ethiopianreporter.com)

2. Vul het ontbrekende procent aan bij "Andere uitgaven".
 3. Waaraan wordt het grootste deel van het inkomen uitgegeven in Ethiopië?

Aan voeding en drank

4. Is dat ook zo in België en Nederland? Nee.
 Volgens de laatste gezinsbudgetenquête van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie gaven de Belgen in 2004 gemiddeld 16% van hun inkomen uit aan voeding en drank.

5. Betekent dit dat de Belgen minder eten en drinken dan de Ethiopiërs? Nee.
 6. Hoe kunnen we verklaren dat de Belgen maar 16 % van hun inkomen uitgeven aan voeding en drank en dat het procent in Ethiopië veel hoger ligt?

De Belgen verdienen meer dan de Ethiopiërs en geven een kleiner deel van hun inkomen uit aan voeding en drank.

7. Vul aan: Hoe lager het inkomen, hoe groter het aandeel van voeding en drank in de aankopen. Heel wat Ethiopiërs en andere mensen uit ontwikkelingslanden telen groenten in hun eigen tuin en houden kippen of een geit. Op die manier hebben ze toch iets te eten. Soms ruilen ze ook bepaalde zelfgekweekte en zelfgemaakte producten. Op deze activiteiten heeft de overheid geen zicht. Deze activiteiten zijn ook niet opgenomen in statistieken. We noemen deze activiteiten informele economie.

De armoede in ontwikkelingslanden is dus iets kleiner (kleiner / groter) dan dat de overheid meedeelt.

8. Is er ook in België en Nederland informele economie? Ja.

Wat betekent dat? Er zijn Belgen en Nederlanders die groenten kweken in hun tuin en kippen houden om op te eten of om eieren te hebben.

9. HELPENDE HANDEN

Het zal je maar overkomen dat je geboren bent in een ontwikkelingsland. Noem eens enkele voorbeelden op van dingen die je nu hebt en die je nooit zou hebben gehad, mocht je in een ontwikkelingsland geboren zijn en er ook wonen.

Computer, mp3, eigen mobieltje, hart vol kleren, tv, eigen hamer.

We hebben het al vaker gehoord. Iedereen moet er een steentje toe bijdragen om te proberen iets te doen voor de arme mensen. Wat kunnen we bijvoorbeeld doen?

lyeld en blij verzamelen en aan de arme mensen geven.

Er zijn ook organisaties die proberen de ergste nood te lenigen.

De Damiaanactie bijvoorbeeld bestrijdt typische armoedeziekten zoals lepra.

Wat betekent 'lepra'? Zoek op in een woordenboek of een encyclopedie.

lepra of melaatsheid is een zichte veroorzaakt door een bacterie waarbij de zenuwcellen in de huid afsterven. De gevolgen zijn vreselijk. Er kan blindheid optreden, verlamming, vermindering, ...

Naar wie is de actie genoemd? Waarom?

Naar Pater Damiaan. Nu Heilige Damiaan. Zijn echte naam is Jozef De Veuster. Hij is in 1840 geboren in België. Hij is missionaris geweest op Molokai, een van de eilanden van Hawaï. Daar heeft hij voor melaatsen gezorgd. Hij is in 1889 gestorven.

Onverschilligheid doodt.
Damiaanactie geneest.

Wat betekent die slogan?

We kunnen niet onverschillig afwachten totdat de mensen in nood sterven. We moeten hen helpen. Als er geld is, kunnen vele leprapatiënten genezen.

10. MUCHO DINERO?

Ken je de uitdrukking 'oog om oog, tand om tand'? Die uitdrukking komt zelfs in de bijbel voor! Wat betekent die uitdrukking?

Vit wraak doe ik bij jou, wat je mij aangedaan hebt.....

Wetenschappers vertellen dat vele bevolkingsgroepen in de loop van de geschiedenis ooit bloedwraak gekend hebben. En natuurlijk kan er nooit een einde komen aan ruzies als de mensen de hele tijd wraak willen nemen. Vandaar dat die mensen hun schuld gingen 'afkopen' in de hoop geen herrie meer te hebben. Betalen in plaats van verder te vechten.

Het Latijnse woord 'pacare' betekent 'vrede stichten'. Daarvan afgeleid is het Franse woord 'payer'.

Kun je het woord 'payer' naar het Nederlands vertalen? *Betalen*

Ook het Engelse woord 'pay' van 'to pay' en het Italiaanse 'pagare' zijn daarvan afgeleid.

Aan het Nederlandse woord 'geld' kun je ook de betekenis van betaling of het afkopen van een schuld toekennen. In het Middelnederlands betekent 'ghelt' betaling van een misdrijf.

Zoek in een encyclopedie wat 'Middelnederlands' betekent.

Dat is een voorloper van de moderne Nederlandse taal, werd tussen 1500 en 1500 in het Nederlandse taalgebied gesproken.

Hieronder staan enkele Spaanse woorden. Ze hebben een verband met Franse woorden die je kent. Kun je de vertaling naar het Nederlands en het Frans ernaast schrijven?

Kies de Nederlandse woorden uit de volgende rij:

de honger – bang zijn – arm – het aanbod – de school – rijk – het voedsel
spelen – werken – de arbeider – het geld – betalen

Kies de Franse woorden uit de volgende rij:

travailler – riche – payer – l'offre – l'ouvrier – l'alimentation – jouer – pauvre –
l'argent – la faim – l'école – avoir peur

Kies de Engelse woorden uit de volgende rij:

school – food – poor – money – to be afraid – rich – to pay – offer – hunger – to
work – to play – worker

Spaans	Nederlands	Engels	Frans
pobre	..arm.....	..poor.....	..pauvre.....
rico (rica)	..rijk.....	..rich.....	..riche.....
hambre	..de honger.....	the hunger.....	..la faim.....
alimento	het voedsel.....	the food.....	l'alimentation.....
obrero	de arbeider.....	the worker.....	..l'ouvrier.....
tener miedo	bang zijn.....	to be afraid.....	avoir peur.....
oferta	het aanbod.....	the offer.....	..l'offre.....
escuela	de school.....	the school.....	..l'école.....
trabajar	..werken.....	..to work.....	..travailler.....
jugar	..spelen.....	..to play.....	..jouer.....
dinero	..het geld.....	the money.....	..l'argent.....
pagar	..betalen.....	..to pay.....	..payer.....

Wat betekent 'mucho dinero'?

Letterlijk: Veel geld?

Ook: Hoeveel moet ik betalen?

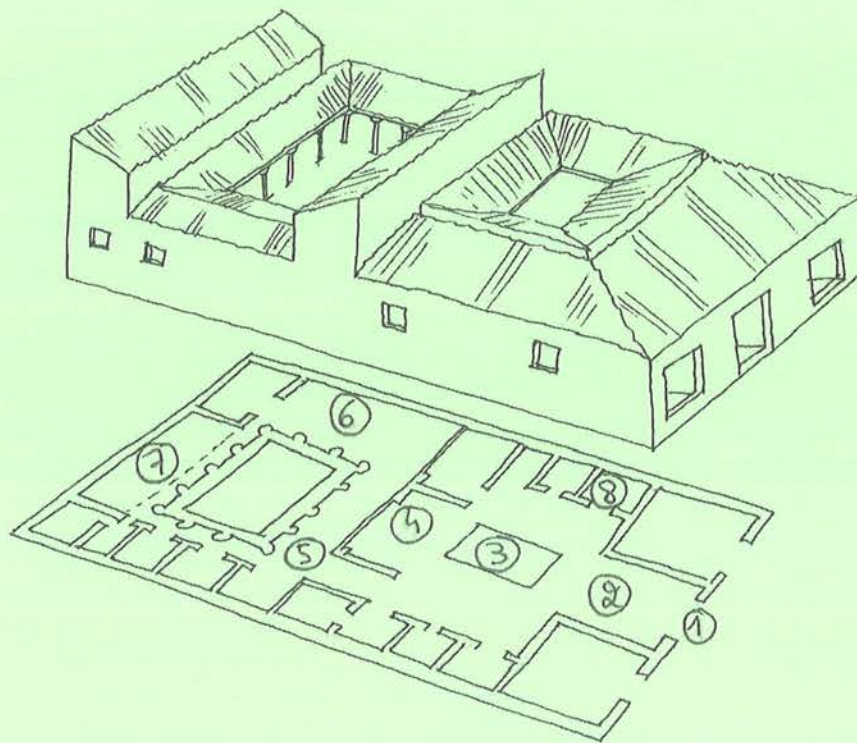

11. HET HUIS VAN EEN RIJKE ROMEIN UIT DE KLASSIEKE OUDHEID

De oudheid is de periode van 800 voor Christus tot 500 na Christus. In die periode kwam slavernij heel vaak voor. Je was slaaf door geboorte, maar je kon ook slaaf worden. Het gebeurde zelfs dat een vrij man zichzelf verkocht om zijn schulden te betalen.

Er waren ook rijke Romeinse burgers. Wie rijk was, had ook een ruim huis. Hieronder staan de plattegrond en een tekening van een huis van een rijke Romein. In de tekst staan de Latijnse benamingen. Schrijf telkens het opgegeven cijfer op de plattegrond van het huis.

Vele Romeinse huizen hadden een mozaïekvloer aan de **ingang (1)**. Dat is een vloer met kleine ingelegde tegels. Op de muren waren er dikwijls muurschilderijen.

Via de ingang kwam je in het **átrium (2)**. Dat is het binnenhof. Het licht viel binnen via het **complúvium**. Dat is een opening in het midden van het dak. De Romeinen vingden het regenwater op in een waterbassin in de vloer, het **implúvium (3)**.

Het **tablinum** of **tabulínium (4)** was de werkkamer of de studeerkamer die gelegen was tussen het átrium en de tuin. Die was ommuurd en heette het **peristýlum** of het **peristílium (5)**. Rond de tuin was er een overdekte zuilengalerij. In de tuin kweekten de Romeinen vijgen, druiven en keukenkruiden. Naast de tuin bevond zich de eetkamer, het **triclínium (6)**. Weet je dat de Romeinen liggend aten aan een laag tafeltje? Probeer maar eens uit. Je merkt meteen hoe praktisch dat is. Of hoe onpraktisch. Natuurlijk werden ze bediend door hun slaven.

Aan de andere kant van het peristýlum was er een **huistheater (7)**.

In de slaapkamer of het **cubículum (8)** was er alleen maar plaats voor het hoognodige. Meestal bevonden de slaapkamers zich naast het átrium.

Weet je welke taal de Romeinen spraken? ...Latijn.....

Wordt die taal nu ook nog gesproken?Nee.....

Toch wordt die taal nog aangeleerd. Als je Latijn kent, leer je gemakkelijk andere vreemde talen. Je merkt ook meteen dat er alweer een duidelijk verband is met de Franse taal.

Vul hieronder de vervoeging van 'être' aan. Vertaling naar het Latijn: esse.

Kies uit en vul in: es, sommes, sont, suis, est, êtes

Latijn	Frans	Latijn	Frans
sum	je <u>suis</u>	sumus	nous <u>sommes</u>
es	tu <u>es</u>	estis	vous <u>êtes</u>
est	il <u>est</u>	sunt	ils <u>sont</u>

De film 'The Gladiator' is een aanrader. Het verhaal speelt zich af in de klassieke oudheid.

12. OPBRENGSTEN EN KOSTEN

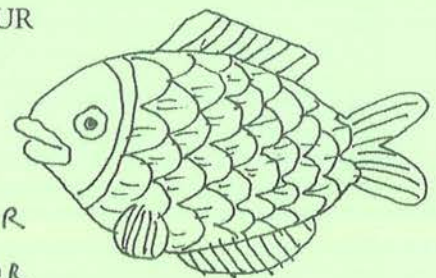
Piet Karper is vishandelaar. Hij koopt voor 48 kg vis in tegen 9,00 EUR per kg. Daarvan verkoopt hij 34 kg tegen 14,00 EUR per kg. Daarna gaat de verkoop niet meer zo vlot. Piet beslist om de verkoopprijs te verlagen. Hij verkoopt de rest tegen 12,00 EUR per kg.

Hoeveel geld komt er vandaag in het laatje?

34 kg tegen 14,00 EUR per kg = 476,00 EUR

14 kg tegen 12,00 EUR per kg = 168,00 EUR

Samen: 644,00 EUR

Dit bedrag noemen we de opbrengsten. Een ander woord is omzet. Opbrengsten of omzet zijn de ontvangsten van de verkopen.

Is het bedrag dat Piet vandaag ontvangt allemaal winst? Nee

De vishandelaar heeft ook kosten gemaakt zoals de inkoop van de vis, de elektriciteit die hij verbruikt heeft, waterverbruik en noem maar op.

Hoeveel EUR winst heeft hij vandaag gemaakt? 644,00 EUR - 432,00 EUR = 212,00 EUR

Winst is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten.

Kun je de woorden 'opbrengsten' en 'kosten' in de volgende bewerking invullen?

$$\text{Winst} = \text{opbrengsten} - \text{kosten}$$

Vul hieronder aan met < of > zodat je telkens een ware uitspraak bekomt.

opbrengsten>..... kosten → winst
 opbrengsten<..... kosten → verlies

Gisteren had Piet 200,00 EUR winst. Hoeveel % meer winst heeft hij vandaag?

12,00 EUR meer of 6% meer

Nick Kruid is kruidenier. Hij heeft voor 92,00 EUR koffie ingekocht. De koffie verkoopt hij met 25 % winst. Hij heeft ook fruit ingekocht. Omdat het fruit overrijp is, verkoopt hij het tegen inkoopprijs. De totale som die Nick vandaag ontvangt, is 539,00 EUR minder dan 700,00 EUR.

Hoeveel EUR winst maakt hij door de verkoop van de koffie? 23,00 EUR

Hoeveel EUR ontvangt de winkelier door de verkoop van het fruit? 161,00 EUR
 (verkoop van koffie 115,00 EUR en verkoop van fruit 46,00 EUR)

Hoeveel bedraagt de inkoopprijs van het fruit? 50,00 EUR

Hoeveel % winst maakt de winkelier op de inkoopprijs van het fruit? 8%

13. VAN WELK GEHEEL, VAN WELKE HOEEVEELHEID IS HET PERCENT GENOMEN?

80 % op een toets

80 % van ³⁰... is 24 punten

Emma behaalde 24 punten op een toets van spelling.
Dat is 80 % van het totale aantal punten.
Hoeveel punten waren er maximaal te behalen?

Gebruik de drie manieren om het totale aantal punten van de toets te berekenen.
Vul telkens de ontbrekende getallen in.

80 % van het totale aantal punten = 24 punten
Stel het aantal te verdienen punten altijd gelijk aan 100 %.
Zoek dus 100 %.
Pas de verhouding 100/80 of de vereenvoudiging daarvan 10/8 toe op 24:

1e werkwijze als een operationele breuk nemen van een getal:

100 % → $\frac{100}{80} \times 24$ of $\frac{10}{8} \times 24 = \dots 30 \dots$

2e werkwijze
de verhoudingstabel

: 10	x 3	
→	→	
80	8	24
100	... 10 30 ...
→	→	
: ... 10 ...	x ... 3 ...	

3e werkwijze
de dubbele pijlenvoorstelling

24	80 %
↓ : 8	↓ : 8
3	10 %
↓ x 10	↓ x 10
30	100 %

Je kunt ook alles naar 1 herleiden. Kies de voor jou passende strategie uit.

2e werkwijze
de verhoudingstabel

$$\begin{array}{ccc}
 : 80 & & \times 24 \\
 \rightarrow & & \rightarrow \\
 \hline
 80 & | & 1 & | & 24 \\
 \hline
 100 & | & 1,25 & | & 30 \\
 \hline
 \rightarrow & & \rightarrow \\
 : 80 & & \times 24
 \end{array}$$

3e werkwijze
de dubbele pijlenvoorstelling

$$\begin{array}{cc}
 24 & 80 \% \\
 \downarrow : 80 & \downarrow : 80 \\
 0,3 & 1 \% \\
 \downarrow \times 100 & \downarrow \times 100 \\
 30 & 100 \%
 \end{array}$$

Zet de kommagetallen om in procenten en omgekeerd. Vul in.

0,07 = 7 %

0,49 = 49 %

0,5 = 50 %

12 % = 0,12

28 % = 0,28

70 % = 0,70

Zoek telkens het bedrag op waarvan de breuk genomen is. Vul de onderstaande tabel aan.

500,00 EUR	is 1/2 van	1000,00 EUR
400,00 EUR	is 1/4 van	1600,00 EUR
2 000,00 EUR	is 1/5 van	10.000,00 EUR
600,00 EUR	is 3/5 van	1000,00 EUR
1 000,00 EUR	is 5/8 van	1600,00 EUR

Zoek telkens het bedrag op waarvan de breuk genomen is.

Vul de onderstaande tabel aan.

500,00 EUR	is $\frac{1}{2}$ van	1000,00 EUR
400,00 EUR	is $\frac{1}{4}$ van	1600,00 EUR
2 000,00 EUR	is $\frac{1}{5}$ van	10 000,00 EUR
600,00 EUR	is $\frac{3}{5}$ van	1000,00 EUR
1 000,00 EUR	is $\frac{5}{8}$ van	1600,00 EUR
300,00 EUR	is 60 % van	500,00 EUR
1 000,00 EUR	is 80 % van	1250,00 EUR
900,00 EUR	is 37,5 % van	2400,00 EUR

14. OXFAM-WERELDWINKEL, FAIR TRADE, EERLIJKE HANDEL

14.1 Max Havelaar, een keurmerk voor Fair Trade

'Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandse Handelmaatschappij' is de titel van een boek, geschreven door Multatuli. Deze moeilijke naam is pseudoniem van Eduard Douwes Dekker. Zoek op in een woordenboek wat 'pseudoniem' betekent.

..... een schuilnaam

Eduard was geboren in Amsterdam en leefde van 1820 tot 1887. Toen hij achttien was, reisde hij naar Indië om er te werken. In 1856 werd hij assistent-resident van Lebak. Dat betekent dat hij medeverantwoordelijk was voor het bestuur.

Lebak is een gemeente op Java, een eiland dat behoort tot Indonesië. In de negentiende eeuw werd daar vooral koffie geteeld.

Zoek Indonesië op een kaart.

Eduard kwam al heel vlug tot de vaststelling dat de koffieboeren door de overheid uitgebuit werden. terug. In 1860 verscheen zijn boek over zijn ervaringen in Lebak. Het boek wordt als een van de beste werken uit de Nederlandse literatuur beschouwd.

Ken je het logo van Max Havelaar?

Max Havelaar is een keurmerk voor eerlijke handel. Dat betekent dat de producten met het logo van Max Havelaar op een eerlijke manier geproduceerd geweest zijn. Bij de productie is er geen kinderarbeid geweest. De arbeiders hebben een eerlijk loon gekregen en de boeren zijn eerlijk betaald geweest voor hun producten. Tijdens de productie werd er ook rekening gehouden met het milieu. De producenten werken altijd samen in een groep, een coöperatie genoemd.

En waar zijn die producten te koop?

In Oxfam-Wereldwinkels natuurlijk, maar ook in supermarkten zoals Delhaize, Albert Heijn, Match, Champion en Lidl...

Verschillende merken mogen het Max Havelaarkeurmerk op hun producten aanbrengen omdat ze hun producten op een eerlijke manier produceren of kopen bij boeren die eerlijk betaald worden.

Het Max Havelaarkeurmerk wordt verleend aan voedingsproducten zoals koffie, ijs, thee, chocolade, honing, vruchtensap, wijn en noem maar op. Het zijn producten die geproduceerd worden in Latijns-Amerika, Afrika en Zuidoost-Azië. Je vindt het Max Havelaarlogo op de verpakking van deze producten.

We vertalen de woorden 'Eerlijke handel' in het Engels. Dan vinden we 'Fair Trade'.

Zo is er Fair Trade bio koffie, bio chocolade, bio thee, bio koekjes enzovoort.

Daarom zeggen we ook dat Max Havelaar de naam is van een keurmerk voor Fair Trade. Sommige handelszaken introduceren hun eigen keurmerk, bijvoorbeeld Colibri-Colruyt. Er is dus niet enkel het Max Havelaarlogo of -keurmerk.

Als een Fair Trade product niet meer voldoet aan de vereisten, kan het product uit de handel worden genomen en mag het niet langer met het keurmerk erop verkocht worden. Dat is onder andere gebeurd met de Cubaanse muntjes waarbij er onzuiverheden in de verpakking werden gevonden.

Heb je goed gelezen? Dan kun je de volgende vragen oplossen.

1. Max Havelaar is de naam van een boek. Wie is de auteur?

Multatuli, pseudoniem van Eduard Douwes Dekker

2. Waarover gaat het boek?

Over de ervaringen van Eduard in Lebak. Hij ontdekte dat de hollische boeren door de overheid uitgebuit werden.

3. Max Havelaar is een keurmerk voor eerlijke handel. Wat betekent dat?

De producten met het logo van Max Havelaar zijn op een eerlijke manier geproduceerd geweest. Geen kinderarbeid, eerlijke lonen. De boeren brengen eerlijke prijzen voor hun producten.

4. Wat betekent 'Fair Trade'?

Eerlijke handel. Max Havelaar is de naam van een keurmerk voor Fair Trade. Sommige handelszaken introduceren hun eigen keurmerk.

14.2 Oxfam-Wereldwinkels, vol eerlijke handel.

Oxfam-Wereldwinkels is de voornaamste organisatie van eerlijke handel in Vlaanderen en in Nederland. Je herkent hun 180 voedingsproducten van bijna 100 partners in Afrika, Azië en Latijns-Amerika aan het merk Oxfam Fairtrade.

In Vlaanderen zijn er 210 wereldwinkels met 7 500 vrijwilligers. Nederland telt 400 wereldwinkels met 12 500 vrijwilligers.

In de meeste van de wereldwinkels verkopen de vrijwilligers ook handwerkproducten van eerlijke handel en solidariteitsproducten van andere organisaties. Daarnaast strijdt Oxfam-Wereldwinkels via educatief werk en politieke campagnes voor een rechtvaardige wereldhandel. Oxfam-Wereldwinkels, een eerlijk alternatief met respect voor het Zuiden!

14.3 Je partner in het cocoa café

Kies uit en vul in:

tussenhandelaars – handel – oogst – geld – exporteren – boeren
aankoop – eerlijke – gemeenschap – prijzen

'Dankzij jouw aankoop... investeren wij in een gezondheidscentrum, alfabetisering, aidsvoorlichting en onderwijs. Van eerlijke handel... wordt de hele gemeenschap beter.' (Dieudonné, cocoa boer van Kavokiva in Ivoorkust)

In Ivoorkust, dat is de grootste cacao producent ter wereld, verhandelt onze partner Kavokiva de cacao-oogst van bijna zesduizend boeren... . Kavokiva leert de boeren hoe ze de kwaliteit van hun oogst... kunnen verbeteren. Door de eerlijke handel worden het transport en de opslag van de cacao veel gemakkelijker. Door de cacao zelf te exporteren, aan eerlijke... handelsvoorwaarden, ontsnappen de boeren van Kavokiva aan de tussenhandelaars... en kunnen ze betere prijzen... bedingen. Daardoor is de cacaoprijs in de streek hoger en kunnen alle cocoa boeren meer geld... voor hun oogst krijgen.

14.4 Eerlijke handel betekent ook

Kies uit en vul in:

verkoop – achtergestelde – langdurige – basisbehoefte – mondiaal – rechtstreeks – milieu
 producenten – tussenpersonen – rechtvaardige

- het zorgen voor een menswaardig inkomen voor achtergestelde *producenten*, vooral in het Zuiden
- het bevredigen van de *basisbehoefte* van *achtergestelde* producenten
- zo *rechtstreeks* mogelijk aankopen met zo weinig mogelijk *tussenpersonen* en omwegen.
- kiezen voor georganiseerde productieopbouw en *verkoop*.....
- respect voor mens en *milieu*.....
- *langdurige* samenwerking met handelspartners.
- werken aan *rechtvaardige* handelsregels op lokaal, nationaal en *mondiaal* niveau

14.5 Je partner aan de koffietafel

Kies uit en vul in:

kwaliteit – merk – haven – velden – finale – vrachtwagens
 cursussen – zakken – bonen – coöperatie

'We leven hier nogal afgelegen: onze *velden*..... liggen dichtbij de Amazonejungle, tussen 1 200 en 1 800 meter hoog. We brengen onze koffie in grote *zakken*..... naar Putina Punco, via smalle paden, op onze blote rug of op de rug van een ezel. In Putina Punco wachten de *vrachtwagens*..... van de coöperatie om de bonen naar de *haven*..... in Lima te voeren, een tocht van vier dagen!

'Onze coöperatie zet al geruime tijd in op bio en *kwaliteit*..... Cecovasa bezit een kwaliteitslabo, dat streng oordeelt over het niveau van de oogst die de boeren afleveren. Zo zijn we in staat om koffie van de beste kwaliteit te leveren. Doordat onze *coöperatie* op een eerlijke manier kan verkopen, heeft ze meer geld om cursussen te organiseren. Via deze *cursussen*..... leren we bijvoorbeeld betere plukmethodes.'

'Elke vallei produceert zijn eigen *merk*..... Enkele keren per jaar organiseert Cecovasa een kwaliteitswedstrijd. De boeren leveren dan hun *bonen*..... in voor de 'koffiewedstrijd'. De tien

beste soorten koffie komen in de *finale*..... . Wees er maar zeker van dat de winnaars ook in jullie koffie belanden!

(José, koffieboer van Cecovasa in Peru)

De koffiecijfers van Oxfam Fairtrade: 651 337 kg goed voor 4 146 261 euro omzet (cijfers 2007), 21 partners in 14 landen, 11 koffiesoorten, 1 oploskoffie, 3 koffiepads.

14.6 Chips uit het regenwoud

Kies uit en vul in:

regenwoud – wekelijks – produceren – fair trade – hectare – machines
materiaal – lid – regering – gemeenschap

De voorbije zomer verbleef Sander De Vriendt, student van de Universiteit Gent, in Costa Rica. Hij voerde er een studie uit naar de impact van *fair trade* bij de producenten van onze yucachips (*). 'CoopeSanJuan, dat is een jong dorp dat gegroeid is uit de coöperatie, telt 32 leden. Tien van hen studeren nog. Zonen en dochters worden op hun vijftiende automatisch lid. De actieve leden spenderen *wekelijks*... vijf uur aan 'capital social' (gemeenschapsgeest), klusjes in functie van de *gemeenschap*. Alles hier is eigendom van de gemeenschap: materiaal, huizen, de 'herberg' voor toeristen, het verpakkingsfabriekje voor ananas dat in opbouw is, het regenwoud, de lagere school met negen leerlingen en de secundaire school met dertig leerlingen. Elk lid heeft recht op een terrein van één *hectare*... waarop hij mag *produceren* wat hij wil. Als *lid*... van de gemeenschap kun je *materiaal* huren om de grond te bewerken.'

'CoopeSanJuan krijgt geld van de *regering*... om het *regenwoud* te beschermen en te beheren. Het is verboden om bomen te vellen. Alleen de omgevallen bomen mogen gebruikt worden. Het 'comité de educación' organiseert feestjes, bijvoorbeeld op vader- en moederdag, en cursussen over eerste hulp, het gebruik van *machines*, chemicaliën, organische landbouw...'

(* *yuca* = cassave, maniok. *Cassave of maniok is de eetbare wortelknol van Manihot esculenta, een verhoutende, overblijvende heester.*

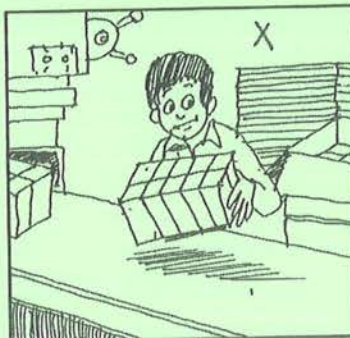
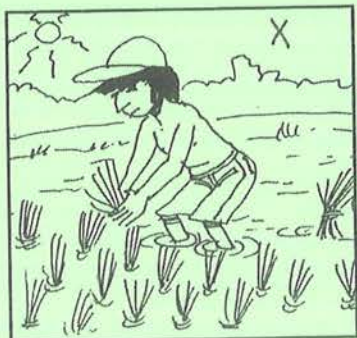
14.7 Le travail des enfants

1. Wat betekent deze titel? Gebruik een woordenboek.

kinderarbeid

2. Helaas zijn er nog altijd kinderen die niet naar school kunnen, maar die moeten werken. Vandaar het woord kinderarbeid. Deze kinderen moeten geholpen worden.

Op de onderstaande tekening komen enkele vormen van kinderarbeid voor. Duid ze aan met een rood kruis.

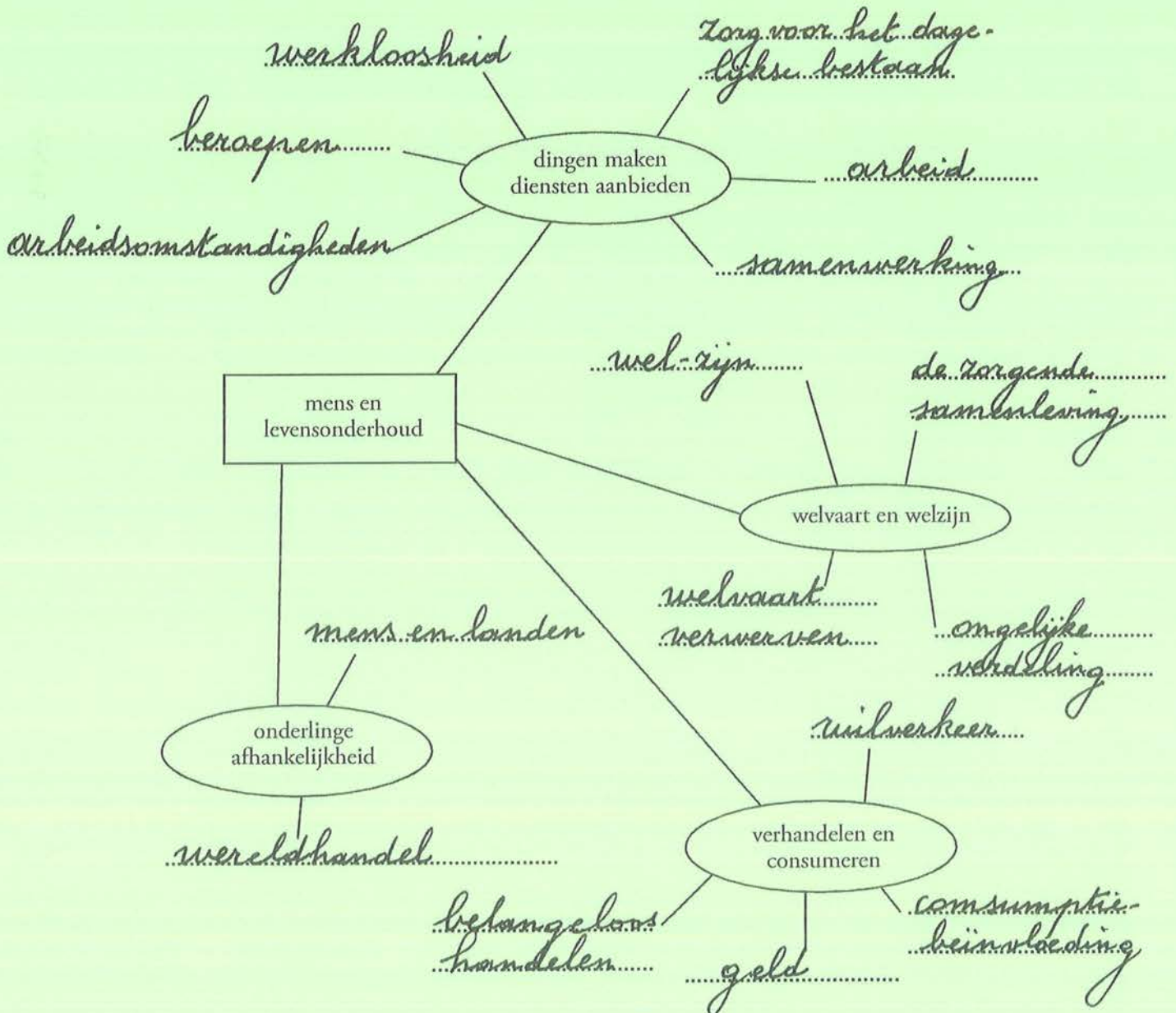
15. SYNTHESEOFENING 'MENS EN LEVENSONDERHOUD'

Schrijf de volgende woorden of zinsdelen bij poten van de juiste spin! Kijk dus heel goed wat volgens jou waarbij hoort. Bespreek daarna je oplossingen met elkaar.

Kies uit en vul in:

zorg voor het dagelijkse bestaan / de zorgende samenleving / ruilverkeer / mensen en landen samenwerking / beroepen / ongelijke verdeling / consumptiebeïnvloeding / arbeid / wereldhandel geld / werkloosheid / arbeidsomstandigheden / welvaart verwerven / belangeloos handelen
welbevinden / wel-zijn

16. BEGRIPPENLIJST

begrip	uitleg
armoede	Toestand waarbij mensen niet in de basisbehoeften kunnen voorzien, dus onvoldoende voedsel hebben, geen onderdak hebben, onvoldoende kledij hebben.
behoeften	Het aanvoelen van een tekort, samen met het verlangen om dat tekort te verhelpen. Bijvoorbeeld behoefte aan een appel. Je hebt zin in een appel.
consumenten	Kopers
diensten	Handelingen die iemand doet voor iemand anders. Die tweede persoon ondergaat ze. Deze handelingen zijn niet van materiële aard. Bijvoorbeeld een doktersbezoek, een busrit, een treinrit, een bioscoopbezoek.
economie	Wetenschap die bestudeert hoe de mensen met hun schaarse middelen in hun behoeften proberen te voorzien. Ze moeten voortdurend kiezen omdat hun inkomen beperkt is en er heel veel goederen en diensten te koop zijn.
goederen	Stoffelijke middelen om behoeften te bevredigen. Deze middelen zijn materieel. Bijvoorbeeld een appel, een rugzak, een hondje, lucht, brood, vlees, een trui.
inflatie	Met evenveel geld kun je nu minder kopen dan vroeger. Het lijkt wel alsof je geld minder waard geworden is.
korting voor contant	Een korting die een bedrijf kan krijgen als het een aankoop onmiddellijk of binnen een heel korte tijd betaalt. Bijvoorbeeld binnen de tien dagen.
lagelonenlanden	Landen waar de loonkosten veel lager liggen dan in het westen. Bijvoorbeeld Taiwan, Thailand.
leverancier	Bedrijf dat goederen levert aan een ander bedrijf.
opbrengsten	Ander woord is omzet. Het zijn de ontvangsten van de verkopen.
producenten	Bedrijven
produceren	Goederen vervaardigen, diensten verlenen, goederen en diensten dichterbij de consument brengen
producten	Goederen en / of diensten
welvaart	Welvaart heeft te maken met bezittingen. Heb je alles wat je nodig hebt? Dan heb je een zekere welvaart.

welzijn	Welzijn is ruimer dan welvaart. Welzijn gaat erom dat je alle bezittingen hebt die je nodig hebt en dat je daarnaast ook vrienden en vriendinnen hebt, je lekker voelt, gelukkig bent, gezond bent...
winst	Het verschil tussen opbrengsten en kosten

EERLIJKE ECONOMIE: EXTRA 5^e-6^e LEERJAAR / GROEP 7-8

1. 'The little match girl' / 'Het meisje met de zwavelstokjes'

Loosely based on the famous fairytale by Hans Christian Andersen.

Vrij naar het beroemde sprookje van Hans Christian Andersen.

It's New Year's Eve, and dusk is falling. In the freezing cold, a poor girl makes her way through the street. She shivers as snowflakes fall down on her bare feet.

Het is oudejaarsavond. De duisternis valt. Het is ijzig koud. Het sneeuwt. Een arm klein meisje slentert door de straat. Ze loopt op blote voeten.

In her old apron, she keeps a set of matches. Although she is supposed to sell them, she was not able to find any buyers today.

In haar oude schort zitten zwavelstokjes. Het is haar taak om ze te verkopen. Helaas heeft ze vandaag nog niets verkocht.

Through the windows, she sees beautiful lights. It seems to be very cosy there. However, although everyone is partying, she has nothing to celebrate.

Door de ramen ziet ze lichtjes branden. Blijkbaar is het daar heel gezellig. Iedereen feest, maar het meisje heeft niets te vieren.

Hunger and cold are all she can feel.

Ze heeft van de honger en de kou. Ze is erg ongelukkig.

In a corner between two houses, the girl sits down.

Opeens merkt het meisje een hoek tussen twee huizen in. Daar gaat ze zitten.

Without money, she doesn't dare to go home. Her father would beat her.

Zonder geld durft ze niet naar huis terug te keren. Haar vader zou razend zijn. Hij zou haar slaan.

She lights one of her matches and stares at the flame in amazement. It's beautiful. And moreover, it might warm her cold fingers for a moment. Only a moment, before the flame disappears.

Het meisje strijkt een zwavelstokje aan. Wat een schitterende vlam! Aan die vlam kan ze haar ijskoude vingers warmen. Een poosje maar, want de vlam verdwijnt heel vlug.

The girl lights another of the matches, and yet another.

Het meisje strijkt een tweede zwavelstokje aan. En een derde.

She looks up at the stars as she lights one more.

Kijk daar! Zijn dat sterren? Ze strijkt nog een zwavelstokje aan.

'Grandmother? Is that you?'

'Oma, ben je daar?'

Isn't she dead? Grandmother - she's in heaven, right?

Oma is toch dood? Ze is toch in de hemel?

She twists another one of the matches between her fingers as the old grandmother appears in front of her.

'Grandmother, don't leave me alone', she whispers. 'Stay here, stay with me. Or take me with you.'

She lights another match. And one more. She lights them all.

The grandmother takes the little girl into her arms and takes off. Higher, and even higher.

No more cold. No more hunger. At last, the girl feels happy.

The next day, people find a little girl on the ground. Dead, but smiling, with the burned remains of some matches grasped between her small fingers.

Het meisje pakt nog een zwavelstokje. Op eens staat de oude grootmoeder voor het meisje.

'Oma, laat me niet alleen', fluistert het meisje. 'Blijf hier of neem me met je mee.'

Het meisje laat nog een zwavelstokje branden. Daarna nog een. Ze strijkt alle zwavelstokjes aan.

De grootmoeder neemt het kleine meisje in haar armen en brengt haar weg. Hoger en hoger.

Nu heeft het meisje het niet meer koud. Ze heeft ook geen honger meer. Eindelijk is ze heel gelukkig.

De volgende dag vinden de voorbijgangers een klein meisje. Ze is dood. En toch glimlacht ze. In haar kleine handje houdt ze de verbrande resten van een pakje zwavelstokjes vast.

(auteur: Marina Defauw)

a) Vertaal in het Engels: geld, een vlam, een meisje, een huis, een raam, sterren, vingers, lucifers...

b) Beantwoord de volgende vragen in het Engels.

Op welke avond speelt het verhaal zich af?

Hoe staat het in de tekst dat het ijsig koud is?

Hoe staat het in de tekst dat het meisje door de ramen lichtjes ziet branden?

Zonder geld durft het meisje niet naar huis. Waarom niet?

Draagt het meisje leuke schoenen? Hoe staat het in de tekst?

Wat doet het meisje om haar ijskoude vingers te warmen?

Wie staat opeens voor het meisje?

Wat vraagt het meisje aan haar grootmoeder?

Wat doet grootmoeder met het kleine meisje?

De volgende dag vinden de voorbijgangers een klein meisje. Hoe ziet ze eruit?

Wat houdt ze in haar handje?

2. Vredeseilanden

Vorm een groepje van twee of drie leerlingen. Voordat je aan de opdracht begint, moet je samen met de andere groepsleden hieronder enkele afspraken aanvullen.

Ik werk samen met ...

Wie is gespreksleider? ...

Verdeel het werk eerlijk!

Wie zal vraag 1 oplossen? Wie lost vraag 2 op? Enzovoort.
(De vragen staan bij 2.1. Oriënteren) ...
Wanneer zul je het werk inleveren bij de juf of de meester? ...

Hier wordt gewerkt volgens het OEVUR-model. Dit model biedt een houvast om het onderzoeken-
de leren te bevorderen. Het letterwoord OEVUR staat voor Oriënteren, Exploreren, Verklaan, Uit-
diepen en Reflecteren.

(Zie leerplan Moderne Wetenschappen eerste graad secundair onderwijs, LICAP-Brussel
D/2006/0279/015)

2.1. Oriënteren

We zoeken en ordenen informatie en stellen 'Vredeseilanden' aan de klas voor.

De volgende vragen kunnen je hierbij helpen:

- (1) Wat betekent "Vredeseilanden"?
- (2) Wie is Dominique Pire?
- (3) De volgende jaartallen zijn heel belangrijk in de geschiedenis van Vredeseilanden:
1958 / 1962 / 1980. Wat is er toen gebeurd?
- (4) De volgende perioden zijn heel belangrijk in de geschiedenis van
Vredeseilanden: van 1967 tot 1985 en van 1985 tot 1990. Wat is er toen gebeurd?
- (5) Wat doet Vredeseilanden?
- (6) Wat heeft Leonardo Da Vinci met het logo van Vredeseilanden te maken?
- (7) Wat kunnen wij heel concreet doen voor Vredeseilanden?
- (8) In welke landen is Vredeseilanden werkzaam?

2.2. Exploreren

Surf naar www.vredeseilanden.org en zoek de informatie. Noteer belangrijke elementen op een vel
papier. Dat is je voorbereiding. Dat is nog niet het vel dat je zult moeten inleveren. Heel belangrijk
is ook dat je niet letterlijk gaat overschrijven van het computerscherm.

Help elkaar om alle antwoorden te vinden.

2.3. Verklaan

Formuleer de antwoorden op de vragen netjes op een ander verzorgd vel papier.

Dat vel zul je wel moeten inleveren. Vergeet niet dat je de vragen ook moet overschrijven.

Lees elkaars werk na op fouten.

Controleer ook of de antwoorden van de andere groepsleden correct zijn.

Je bent samen verantwoordelijk.

2.4. Uitdiepen

Er bestaan nog organisaties die vergelijkbaar werk leveren als Vredeseilanden.

Noem er nog twee op.

Als je leerkracht je heel veel tijd geeft, kun je ook die organisaties gaan voorstellen.

2.5. Reflecteren

Vul hieronder aan: Vredeseilanden is een organisatie die ...

Hoe verliep het samenwerken? Heeft iedereen zich aan de afspraken gehouden? ...

Geef een spreekbeurt en vertel aan je klasgenoten wat je geleerd hebt over 'Vredeseilanden'.

3. Ken je LETS?

LETS betekent "Local exchange trade system" of het locale systeem van ruilhandel.

Ook in Vlaanderen en Nederland is er momenteel ruilhandel. Je leest het goed.

Ook volwassenen ruilen. Er worden vooral diensten geruild, minder goederen.

Bijvoorbeeld kun je de loodgieter bij jou een klusje laten doen en dan ga jij in ruil zijn auto wassen of zijn gras maaien.

Surf naar www.letsvlaanderen.be en www.letscontact.nl en zoek uit wat er in jouw omgeving allemaal aangeboden wordt en geruild kan worden.

Maak een duidelijke lijst en hang die op aan de ingang van de school.

4. Ruilebuiters?

In de negentiende eeuw hadden vele mensen uit de lagere sociale klassen, de armen dus, het beroep van ruilebuiters. Ze ruilden 'buiten' en kregen op die manier heel veel dingen te pakken die ze nodig hadden. En als ze iets niet meer wilden hebben, hoefden ze het niet weg te gooien, maar konden ze het ruilen.

Ook nu zouden we beter niet weggooien wat nog bruikbaar is.

We kunnen die spullen beter naar de tweedehandswinkel brengen.

Je kunt ze natuurlijk ook naar de kring(loop)winkel in je buurt brengen.

Zoek het adres en de openingsuren van de kringloopwinkel het dichtst in je buurt. Computerfreaks kunnen hiervoor ook surfen. www.kringloop.net

Surf in elk geval ook naar www.oxfamsol.be/nl

Oxfam Solidariteit betekent veel meer dan alleen maar tweedehandswinkels.

Ga op zoek naar de filosofie van deze winkels.

Zoek uit hoe particulieren en ondernemingen schenkingen kunnen doen.

Wat kunnen ze schenken?

Misschien kan er zelfs met school een inzamelactie georganiseerd worden?

Ontwerp hiervoor een leuke affiche!

5. Collage "Arm of rijk?"

Snuffel in kranten en tijdschriften en verzamel zoveel mogelijk foto's van mensen die er arm of rijk uitzien.

Plak ze op heel grote vellen.

Noteer er telkens heel bondig bij waarom iemand er arm of rijk uitziet.

Vergeet niet dat arm zijn ook kan betekenen dat iemand eenzaam is of geen vrienden heeft.

Hang je werk op in de klas!

6. Schone kleren

De term 'Schone kleren' of 'clean clothes' betekent niet dat de kleren schoon gewassen zijn. Uiteraard moet kledij netjes zijn. Maar er is meer.

Surf naar www.schonekleren.be en www.cleanclothes.org en ontdek wat schone kleren zijn!

Zoek ook de antwoorden op de volgende vragen.

Werk individueel of in een groepje van twee.

1. Waarom wordt er gezegd dat onze kleren wereldproducten zijn?
2. Geef voorbeelden uit de tekst van slechte arbeidsomstandigheden.
3. Wat probeert de Schone Kleren Campagne te doen?
4. De Schone Kleren Campagne richt zich tot vier groepen/partijen. Welke?

5. Wat wordt er aan die groepen/partijen gevraagd?
6. Aan bedrijven wordt er gevraagd om een gedragscode te ondertekenen. Noem vijf elementen uit die gedragscode op.
7. Zoek uit wat kinderarbeid betekent.
8. Welk soort werk verrichten kinderen?
9. Noem oorzaken van kinderarbeid op.

Verwerk alle antwoorden in een verslag. Dat verslag zal je aan de leerkracht moeten inleveren.

7. Het meisje met de zwavelstokjes

Dit beroemde sprookje is geschreven door Hans Christian Andersen.

De volgende opdracht is een groepsopdracht. Verschillende leerlingen kunnen hieraan meewerken. Natuurlijk kun je ook alleen werken.

Maak een portfolio die de volgende elementen bevat:

- een leuke kaft. Welke leerling(e) kan goed ontwerpen en tekenen?
Noteer ook de namen van de leerlingen die aan de portfolio werken.
- de biografie van Hans Christian Andersen. Graag ook een foto.
- Schrijf het verhaal van het meisje met de zwavelstokjes met eigen woorden.
Zorg ervoor dat je een vel vol schrijft.
- Heb je gemerkt dat het verhaal over een vorm van kinderarbeid gaat? Leg uit.
- Hoe had het verhaal op een andere manier kunnen eindigen? Een leuke manier?
Schrijf het verhaal opnieuw. Dat kan met een kleiner groepje leerlingen, want iedereen heeft eigen ideeën.
- Maak bij het nieuwe verhaal een leuke tekening.
- Zoek de titels van andere sprookjes van Hans Andersen.

De leerkracht kan hier alweer de link leggen met kinderarbeid. Sprookjes zijn meestal mooie verhalen, maar ze geven ons vaak een boodschap mee.

8. Reclamare

Reclame is afgeleid van het Latijnse woord 'Reclamare' wat 'uitroepen' betekent. Dat geeft meteen aan hoe reclame ontstaan is. Lang geleden stond de stadsomroeper op een plein de aanbiedingen van de bakker en de slager te roepen. Later is dat geëvolueerd tot de reclame die we nu kennen op televisie, de radio en het internet.

Welke vormen van reclame ken je?

Leg een documentatiemap aan met folders, foto's en informatie over zoveel mogelijk organisaties die arme mensen en mensen in nood helpen.

Kies een van die organisaties. Maak voor die organisatie een folder of een flyer.

Natuurlijk is dat niet echt reclame maken, maar de folder kan misschien nuttig zijn.

Stuur ook een brief naar die organisatie met een kopie van je folder of je flyer.

Wie weet...

9. Valsemunterij

De eerste valsemunters waren bandieten die schilfers van de gouden of zilveren munten schaafden en die tot nieuwe munten smolten. Of ze mengden andere metalen tussen het goud of het zilver.

Soms duiken nu ook nog valse munten en biljetten op. Dus moeten er voorzorgsmaatregelen genomen worden.

Surf naar www.nbb.be

Klik achtereenvolgens op 'Biljetten en munten', 'De euro', 'Valsemunterij', 'Veiligheidsvoorzieningen voor bankbiljetten'.

Daar kun je de veiligheidsvoorzieningen lezen en uittesten op een bankbiljet.

Je vindt er ook de antwoorden op de volgende vragen:

- Van wie is de handtekening op de bankbiljetten?
- Wie heeft de bankbiljetten ontworpen?
- Waarom staan ook de Griekse en Latijnse vertalingen van "EURO" op de bankbiljetten?
- Waarom zijn de bankbiljetten ook praktisch voor blinden en slechtzienenden?
- Op de achterzijde van de bankbiljetten staan bruggen? Welke bruggen zijn dat?

Dat is een leuk onderwerp voor een spreekbeurt!

Je kunt rond dit thema ook andere vragen en antwoorden bedenken en een quiz organiseren.

10. Praat je graag?

Hier volgen nog enkele voorstellen voor spreekbeurten.

- Wat is kinderarbeid?
- Artsen zonder Grenzen
- Caritas (info op www.caritas.be)
- Geldduivels
- Het ontwikkelingsland Ethiopië

En voor klassengesprekken...

- Welke persoonlijke bezittingen zou je kunnen missen?
- Ik ben zuinig, niet gierig.
- Krijg ik te weinig zakgeld?
- Waarom spaar ik?
- Moet iedereen evenveel verdienen?

11. Onderwijs doorbreekt de armoedecirkel!

1. Leerplicht, schoolplicht en kinderarbeid

Wereldwijd kunnen momenteel ongeveer 115 miljoen kinderen niet naar school. In ontwikkelingslanden is de school heel vaak te ver en zouden de kinderen urenlang te voet door heel gevaarlijk gebied moeten lopen. Dat zien ze niet zitten. En de meeste kinderen moeten werken opdat het gezin een aanvulling op het inkomen zou hebben. Ouders zien het nut niet in van studeren. Integendeel, wie studeert, heeft boeken en ander materiaal nodig. Daarvoor is er geen geld.

Verder zijn de klassen meestal overbevolkt en zijn er te weinig leerkrachten. Dus blijven die kinderen gewoon thuis.

Als je arm bent, is er een heel grote kans dat je kinderen ook arm zullen zijn. En de kinderen van je kinderen. Er lijkt wel geen einde aan te komen, zoals bij een cirkel. We spreken over de armoedecirkel.

Nochtans is het heel belangrijk dat iedereen, zowel in een industrieland als een ontwikkelingsland, een degelijke opleiding krijgt. Met een getuigschrift heb je meer kans om een goede baan te vinden. Met een getuigschrift heb je meer kans op een goed inkomen en kun je uit de armoede weggkomen. Onderwijs krijgen is héél belangrijk. Daarom zeggen we dat onderwijs de armoedecirkel doorbreekt.

- We mogen dus zeker niet vergeten om leerkrachten te sturen naar ontwikkelingslanden.
2. Zijn er in België en Nederland mensen die niet kunnen lezen en schrijven? Hoe komt dat?
 3. Som vijf gevolgen op voor mensen die niet kunnen lezen en schrijven.
 4. Waarom is het belangrijk dat jij een goede opleiding krijgt?
 5. Is er in België en Nederland ook onderwijs voor volwassenen? Surf op het web en zoek informatie.
 6. Waarom kan het zinvol zijn dat werklozen opnieuw gaan studeren?
 7. Soms wordt er verteld dat iedereen levenslang moet leren. Wat wordt daarmee bedoeld? Zijn het alleen artsen, verpleegkundigen, laboranten, informatici en ingenieurs die levenslang moeten studeren?
 8. Is een informatief boek lezen ook studeren? Of moet je sowieso op schoolbanken gaan zitten?

